

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Західноукраїнський національний університет

Кафедра фінансів ім. С.І. Юрія

Легедза Оксана Романівна

**ПРАГМАТИКА АДМІНІСТРУВАННЯ ВВІЗНОГО МИТА:
ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ КОНТЕКСТ**

спеціальність: 072 - Фінанси, банківська справа та страхування

освітньо-професійна програма – Митна справа

Кваліфікаційна робота

Виконала студентка групи ФМСм-21

О.Р. Легедза

Науковий керівник:

к.е.н., доцент, К.В. Крисовата

Кваліфікаційну роботу допущено до захисту:

" _____ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ А.І. Крисоватий

ТЕРНОПІЛЬ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	 6
1.1. Теоретичні основи застосування мита та його класифікація	6
1.2. Ввізне мито: нормативно-правове регулювання в Україні	14
 РОЗДІЛ 2. ПРАГМАТИЗМ АДМІНІСТРУВАННЯ ВВІЗНОГО МИТА В УКРАЇНІ	 22
2.1. Фіскальна роль ввізного мита в доходах Державного бюджету України	22
2.2. Митні процедури при адмініструванні імпортного мита	28
 РОЗДІЛ 3. ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ.....	 37
 ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	 45
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	 49

ВСТУП

Актуальність теми. В сьогоденних умовах воєнного часу, коли створюється необхідність збільшення оборонних військових витрат, розглядається питання наповнення дохідної частини бюджету. Більша частина грошових коштів, яка акумулюється в державному бюджеті держави, надходить винятково за рахунок податків, які необхідні для ефективного функціонування держави.

В цих обставинах, особливу увагу потрібно звернути на роль митних платежів, зокрема мита, які виступають не лише інструментом регулювання зовнішньоекономічної політики держави, але і ключовою складовою надходжень до державної скарбниці від податків. Величина надходжень мита залежить від ефективності процесу його адміністрування, а також від імпорتنих та експортних операцій країни, зовнішньоекономічних зв'язків. Адже ввізне мито носить не стільки фіскальне навантаження, а захисний та регулятивний потенціал, тобто виступає ефективним засобом захисту національного товаровиробника від конкуренції несумлінних іноземних імпортерів.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що досліджуючи ввізне мито, науковці неоднозначно трактують ознаки та функції мита, його класифікації, визначення місця мита серед інших податків. Також існують ряд прогалин в чинному законодавстві у сфері регулювання мита, і це штовхає на формування конкретних пропозицій щодо його вдосконалення і імплементації зарубіжного досвіду в нашу практику.

Суттєвий внесок у дослідження питань, пов'язаних з адмініструванням митних платежів в контексті підвищення їх фіскальної ефективності, зробили такі вчені та фахівці як Н.І. Атаманчук, І. Г. Бережнюк, А. Д. Войцещук, С.Д. Герчаківський, О. М. Десятнюк, І. П. Кекіш, М.М. Каленський, П. В. Пашко, В.В. Сідляр та ін. Однак, незважаючи на значні досягнення науковців, детальнішого

вивчення потребує питання щодо ввізного мита в умовах реформування податкового та митного законодавства.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у всесторонньому дослідженні теоретичних основ та практик реалізації аспектів митного адміністрування в Україні.

Для досягнення поставлено в роботі мети було поставлено та вирішено наступні завдання теоретичного та практичного характеру:

- вивчити теоретичні аспекти використання мита, зокрема ввізного, в умовах митно-тарифного регулювання;
- розглянути правовий базис функціонування ввізного мита;
- проаналізувати фінансові результати від адміністрування ввізного мита в Україні;
- дослідити особливості митних процедур при адмініструванні імпортного мита;
- розглянути зарубіжний досвід адміністрування платежів при імпорті товарів та можливості впровадження в Україні.

Об'єктом дослідження виступає процес митного адміністрування.

Предметом дослідження є теоретичні засади адміністрування ввізного мита та практика його реалізації в сучасних умовах в Україні.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи було використано такі види методів: для дослідження теоретичних основ митних платежів – порівняння, систематизація та узагальнення; методи економічного аналізу такі як аналіз та синтез: для оцінки ролі митних платежів України в доходах країни.

До інформаційної бази дослідження належать Митний та Податковий Кодекси України, закони та інша нормативно-правова база України, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної митної служби України; дані Державної служби статистики України та Державної казначейської служби України, наукові праці вітчизняних та

зарубіжних вчених-економістів по темі дослідження, періодика, Інтернет джерела.

Практичне значення роботи полягає в тому, що обґрунтовані у роботі пропозиції мають практичний інтерес та можуть бути використані у роботі митних органів для підвищення ефективності адміністрування митних платежів, зокрема ввізного мита.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати кваліфікаційної роботи обговорювалися на Всеукраїнських науково-практичних конференціях молодих вчених та студентів «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів».

Структура та обсяги роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 50 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 15 рисунків, 5 таблиць, список використаних джерел, що включає 65 найменувань.

РОЗДІЛ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ

1.1. Теоретичні основи застосування мита та його класифікація

Одними із важливих завдань для розбудови та розвитку держави має бути формування дієвої та ефективної системи оподаткування, однією із складових частин якої є митні платежі.

Головною ознакою митних платежів є те, що всі вони сплачуються під час переміщення через митний кордон товарів. Розглядаючи функціональні завдання, які виконують митні платежі, розглянемо твердження Гребельника О.П., основними яких є:

- «фіскальні, тобто митні платежі є джерелом наповнення бюджету країни;
- стимулюючі, які спрямовані на розвиток національного виробника;
- регулятивні, які впливають на формування обсягу та структури експорту, імпорту, споживання» [13].

Система митних платежів включає в себе (див. рис. 1.1)

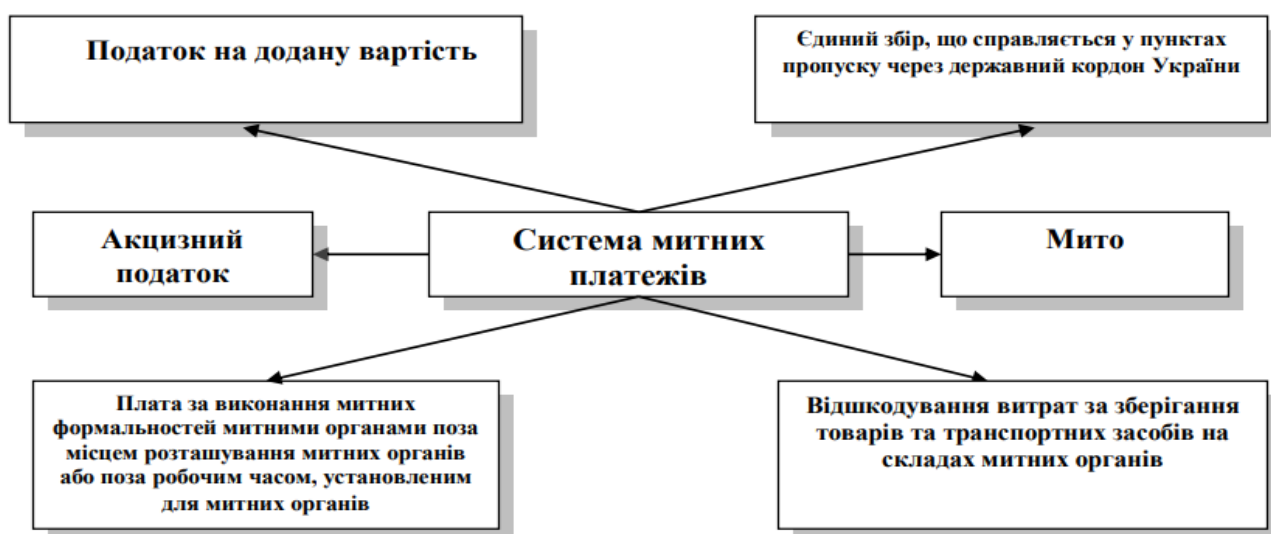

Рис. 1.1. Система митних платежів в Україні [32]

Митні платежі класифікують за різними ознаками, зокрема:

1. За значенням:

- основні – які не потребують від митних органів спеціальних дій;
- додаткові митні платежі – сплачуються за оформлення, зберігання, т.п.).

2. За каналом надходження:

- надходять до Державного бюджету України;
- на рахунки митних органів тощо.

3. За напрямом:

- ввізні;
- вивізні.

Митні платежі виступають основою, за рахунок яких формуються митні доходи країни.

Надходження митних платежів до бюджету багато в чому залежить від їх адміністрування. Існують різні концепції щодо розгляду змісту «митне адміністрування». Розглянемо деякі з них.

На думку Т. О. Проценко адміністрування митних платежів це «сукупність методів, прийомів і засобів організаційного забезпечення, за допомогою яких органи державної виконавчої влади надають функціонуванню податкового механізму заданий законом напрям і координують податкові дії при суттєвих змінах в економіці і політиці» [56].

Слід відзначити позицію Л. О. Батанова щодо визначення поняття адміністрування митних платежів, який пропонує трактувати це як «організаційно- розпорядчу діяльність у сфері управління, що здійснюється спеціально уповноваженими органами державної влади – фіскальними органами із застосуванням адміністративних, фінансових методів та інформаційних технологій у сфері сплати митних платежів з метою поповнення дохідної частини Державного бюджету України» [3].

Зовсім інший погляд щодо визначення терміну «митне адміністрування» має український науковець Л. І. Прокіпчук, який розглядає це як «систему правовідносин, які формуються внаслідок здійснення митними органами організаційно-управлінської діяльності за допомогою сукупності норм та

засобів, визначених на законодавчому рівні, з приводу забезпечення організації стягнення митних платежів їх платниками та контролю за правильністю даного процесу при перетині митного кордону України» [53].

Розглянувши різні наукові погляди на дефініцію «митне адміністрування», можемо відмітити, що в українському законодавстві визначення цього поняття не немає, хоча саме поняття вживається. Загалом вперше застосування терміну «адміністрування податків, зборів» відбулося у Податковому кодексі України від 02.12.2010 р., і під ним розумілась «сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організовують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом» (п. 14.1.1-1 ст. 14). [41].

До складу митних платежів входить мито, яке займає особливе місце в системі оподаткування ЗЕД. По-перше, такий податок вагомий регулятивний потенціал – виконує важливі функції регулювання зовнішньоторговельного обміну з іноземними державами; здійснює захист національних товаровиробників та створює сприятливі умови для їх розвитку; є важливим засобом регулювання експорту-імпорту товарів шляхом встановлення різних розмірів ставок, що зумовлює збільшення чи зменшення товарообороту.

Законодавче визначення мита закріплено у ст. 271 Митного кодексу України: «Мито – це загальнодержавний податок, встановлений Податковим кодексом України та Митним кодексом України, який нараховується та сплачується відповідно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України» [36].

В науковій літературі існують різні точки зору щодо визначення мита. Так, існує думка, що «мито – це непрямий податок на міжнародну торгівлю і зовнішні

операції, який стягують усі держави світу, що беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності» [55].

Науковець І. С. Капуш визначає мито «як непрямий податок на зовнішню торгівлю товарами» [25].

На думку Атаманчук Н.І. поняття ввізного мита в такій редакції «ввізне мито – загальнодержавний, обов’язковий, непрямий податок на товари, що ввозяться на митну територію України, включається до ціни таких товарів, встановлюється, нараховується та сплачується відповідно до Митного кодексу України, законів України та міжнародних договорів, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України» [1] варто внести до статті 272 Митного кодексу України, замінивши старе визначення.

Розглянувши різні визначення вчених, доцільно вказати, що миту притаманні загальні ознаки митних платежів.

По-перше законодавчу основу стягнення митних платежів, зокрема, мита, становлять Митний кодекс України, а також низка спеціальних законодавчих актів: Закон України «Про Митний тариф України» та інші законодавчі акти.

По-друге, кошти, що надходять від сплати митних платежів на єдиний казначейський рахунок є власними доходами Державного бюджету України, згідно зі ст. 29 Бюджетного кодексу України [9].

По-третє, мито носить транскордонний характер, адже умовою справляння його є переміщення через митний кордон України товарів, транспортних засобів.

По-четверте, справляти митні платежі, а відповідно і мито, мають право виключно фіскальні органи (передбачено у ст. 19-1 ПКУ та ст. 544 МКУ).

По-п’яте, сплата мита забезпечується примусово державою, це підтверджується Митним кодексом України, яким визначається відповідальність за порушення митних правил.

Досліджуючи мито, можна констатувати, що це явище однозначно багатофункціональне. Адже йому притаманні наступні функції:

- «фіскальна функція (за рахунок справляння мита відбувається

наповнення дохідної частини Державного бюджету країни). Проте, вважаємо, що дана функція не є основною, оскільки мито завжди виконує захисну функцію, яка передбачає захист інтересів національного товаровиробника від демпінгового імпорту, субсидованого імпорту, а також товарів, масове ввезення яких здатне нанести значну економічну шкоду окремим галузям національного господарства.

- регулятивна функція (за допомогою якої відбувається регулювання об'ємів і структури експортно-імпортних операцій країни)
- стимулююча функція (формує передумови до збільшення експорту вітчизняної продукції на світовий ринок)» [3].

У відповідності до Митного кодексу України платниками мита є:

1) «особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених Митним кодексом України;

2) особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях;

3) особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог;

4) особа, яка використовує товари, митне оформлення яких було здійснено з умовним звільненням від оподаткування, не за цільовим призначенням та/або всупереч умовам чи цілям такого звільнення, а також будь-які інші особи, які безпідставно використовують звільнення від оподаткування митом (податкову пільгу);

5) особа, яка реалізує або передає у володіння, користування чи розпорядження товари, що були випущені у вільний обіг на митній території України із звільненням від оподаткування митними платежами, до закінчення строку, визначеного законом; 6) особа, яка реалізує товари, транспортні засоби комерційного призначення» [36].

Датою виникнення податкових зобов'язань із сплати мита у разі ввезення товарів на митну територію України чи вивезення товарів з митної території України є дата подання митному органу митної декларації для митного оформлення або дата нарахування такого податкового зобов'язання митним органом.

Базою оподаткування митом товарів, що переміщуються через митний кордон України, є (рис.1.2.)

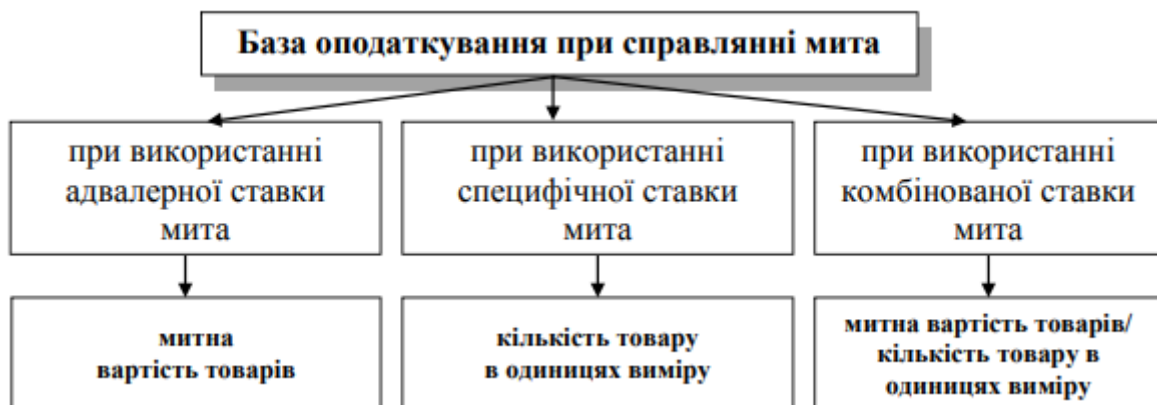

Рис. 1.2. База оподаткування мита [32]

На законодавчому рівні та в залежності від класифікаційних ознак виділяють наступні види мита:

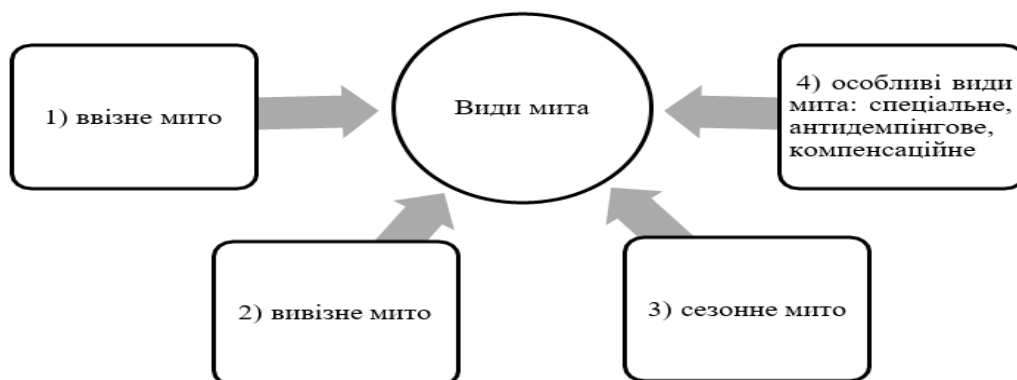

Рис. 1.3. Класифікація мита, що застосовуються в Україні

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Ознаками ввізного мита можна вважати: «необхідність сплати у зв'язку з ввезенням товарів на митну територію України; включення розміру ввізного мита до ціни товару, і як наслідок збільшення вартості товару; швидкість надходження

від сплати; висока ймовірність надходження; регулюючий вплив на платника з боку держави (через введення ввізного мита, встановлення ставок, збільшення чи зменшення розміру ставок, запровадження пільг та преференцій тощо); сплата у грошовій формі; безповоротність платежу для платника; сплата в строки, закріплені в нормативно-правовому акті; публічність податку тощо» [4].

Ввізне мито встановлюється на товари, які імпортуються до України, ставки якого законодавчо регулюються і встановлюються у відповідності до Митного тарифу України.

Товарна номенклатура Митного тарифу України базується на Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності [37], основою якої виступає Гармонізована система опису та кодування товарів.

Товарно-класифікаційна схема тарифу складається із таких граф:

- «код товарів по УКТ ЗЕД;
- опис товарів по УКТ ЗЕД;
- преференційні ставки тарифу;
- пільгова ставки тарифу;
- повна ставки тарифу;
- одиниці виміру та обліку» [37].

Імпортне мито диференціюється щодо товарів у відповідності з тим, чи є заключенні міжнародні договори з тими чи іншими державами; чи створені певні митні союзи або зони вільної торгівлі. Для цього застосовуються різні ставки ввізного мита: повні, преференційні, пільгові.

На українські товари, що експортуються за межі митної території України, встановлюється вивізне (експортне) мито. Ставки даного мита встановлюються окремими законами. Вважається, що експортне мито носить захисний характер і встановлюється з метою обмеження експорту певних природних ресурсів, запаси яких є обмеженими або ж певних груп товарів, які мають підвищений попит на внутрішньому ринку країни.

У разі ввезення товарів в Україну і для захисту економічних інтересів застосовують особливі види мита (рис.1.4).

Особливі види мита застосовуються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про використання антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів.

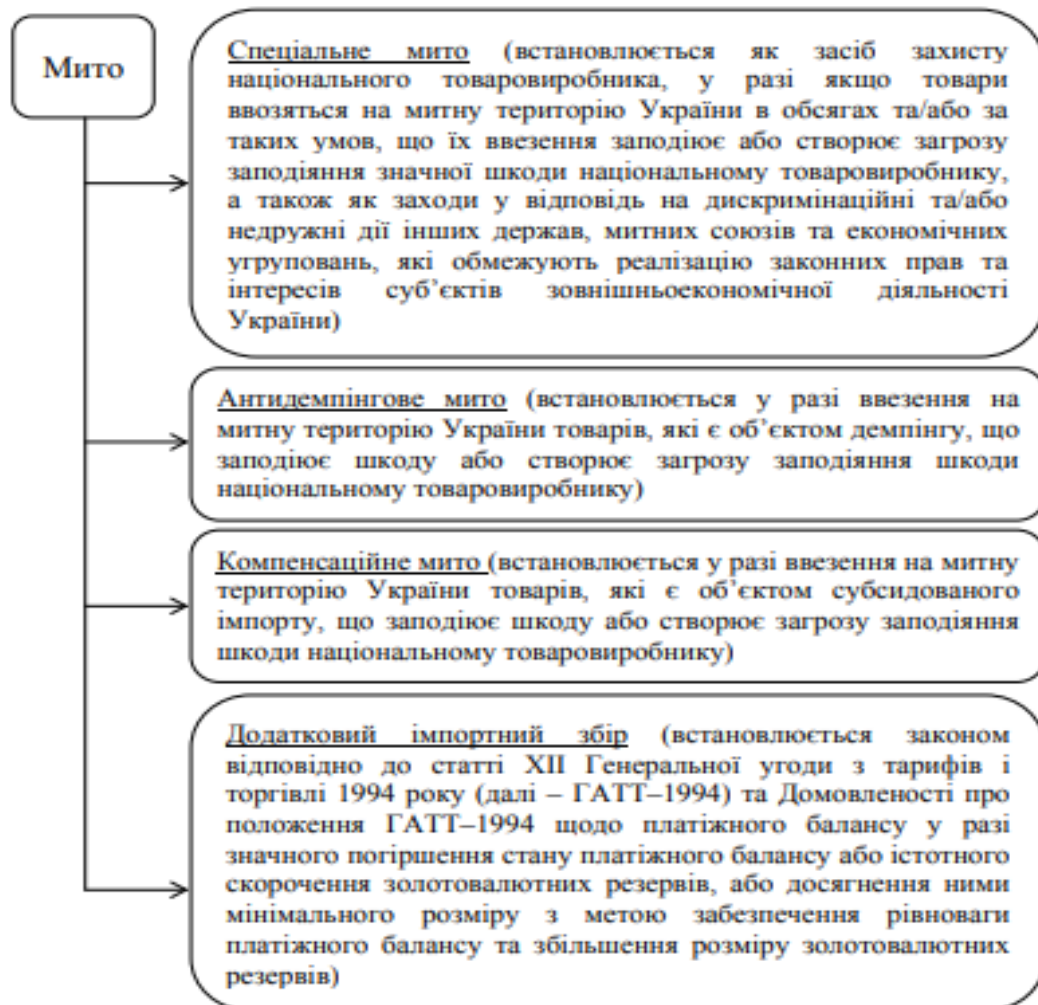

Рис. 1.4. Види особливого мита в Україні

Джерело: розроблено автором за даними [36]

Особливі види мита застосовуються на підставі рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі про використання антидемпінгових, компенсаційних або спеціальних заходів.

Отже, на сьогодні податки складають 80 % доходів Зведеного бюджету. При цьому важлива роль відведена митним платежам, які сплачуються при переміщенні товарів через митний кордон країни. Мито при цьому виступає одним із основних інструментів системи митного оподаткування. Адже за

допомогою його створюються найкращі умови конкуренції іноземних товарів з вітчизняними, і це значно впливає на розвиток внутрішнього виробництва, а також захищає торговельно-політичні інтереси держави.

1.2. Ввізне мито: нормативно-правове регулювання в Україні

Для функціонування економіки кожної держави потрібні певні законодавчі акти, які би регулювали правові відносини щодо сплати податків, і в тому числі мита.

Проведемо історичний екскурс нормативно-правового регулювання в Україні щодо митного оподаткування.

Перші закони стосуються IX століття, коли були підписані так звані «договори з греками», які надавали привілеї київським купцям щодо забезпечення безмитної торгівлі. Ці договори були заключенні між Візантією та київським князем Олегом.

Козацько-гетьманська Україна також мала свої законодавчі акти щодо сплати митних платежів. Це гетьманський універсал (1654р.), в якому встановлювалися розмір імпортного мита за товари, що завозилися на територію України.

Варто згадати, що в ті часи були заключенні Зборівський, Білоцерківський договори, а згодом «Березневі статті» Богдана Хмельницького, які «містили норми та різні правила для збирачів податків» [19].

В період з 1649 по 1667 роками між москальським урядом та Гетьманською державою були заключенні ряд митних угод та договорів.

Варто згадати Гадяцький трактат Івана Виговського, де зазначається, що «звільняються від "цла і мита, як люди лицарські" козацькі хутори, села, містечка, доми ні під яким претекстом» [24].

Важливе місце щодо оподаткування митних платежів належить Конституції Пилипа Орлика – «папки й Конституції законів та вольностей

Війська Запорозького (1710 рік), де у статті 16 регулюється зменшення митних перешкод для простолюду, порядок надходження до державної скарбниці платні за ввіз і вивіз товарів згідно з нормами універсалів» [27].

Починаючи з 1775р., після знищення Запорізької Січі, всі законодавчі акти щодо митного оподаткування приймалися виключно російською імперією. Так в 1798 р. було вперше уніфіковано нормативний документ щодо діяльності митних установ – інструкція прикордонним митницям. «Інструкція детально регламентувала функції прикордонних митниць, визначала порядок діловодства і митних процедур. У митній політиці віддавалась перевага цільній торгівлі, зменшувались мита на сільськогосподарські продукти і ціни на них. Прийнятий у 1891 р. митний тариф підвищив ввізні мита на іноземні машини, хімічні товари, цукор, чавун, керосин» [33].

Новим витком в розвитку митного оподаткування в Україні став створення в 1918р. Департаменту митних зборів у складі Міністерства фінансів.

В 20-х роках були прийняті Митний статут, а пізніше Митний кодекс СРСР. Статтями цих документів регламентувалося митне оподаткування: визначалося перелік та розмір мита, порядок проведення митного контролю, відповідальність за порушення митних правил тощо. Митний кодекс СРСР охоплював майже всю сферу митного регулювання і проіснував близько 40 років.

У 1964 році Верховною Радою СРСР Указом Президії затверджено новий Митний кодекс, що «враховував останні тенденції розвитку в галузі митного регулювання та потреби суспільства» [34].

Із набуттям незалежності України, виходячи із політичних та економічних цілей, було прийнято ряд законів, які докорінно зміни більшість правових положень щодо регулювання митної справи в державі. Так протягом 1991-1992рр. було прийнято Закон України «Про митну справу в Україні» 25 червня 1991 р. № 1262-XII, Митний кодекс України 12 грудня 1991 р. № 1970-XII та Закон України «Про Єдиний митний тариф» 5 лютого 1992 р. № 2097-XII.

В цей же період проводилась політика вільної торгівлі на імпортовані товари, яка не враховувала митно-тарифного захисту важливих стратегічних галузей

українського виробництва. Адже лише на невелику частину товарів було встановлено ставки 15-30%. Максимальною ставкою була ставка на алкоголь та тютюнові вироби – 50%.

Кризові явища в економіці в 1994-1995рр. які спричинила низька конкурентоспроможність українського виробництва, призвели до обмеження на нетривалий імпорتنих товарів шляхом встановлення квот та ліцензій.

Подальші 3 роки можна відмітити значними змінами в зовнішній політиці України, які були спрямовані на захист вітчизняного виробника. В цей період на значний перелік товарів було змінено ставки ввізного мита з 10-20% до 40-100%. «Максимальний їхній рівень було встановлено на хутро, шкіру - до 150%, лікеро-горілчані й тютюнові вироби - до 200-350%. Також із кінця 1995 року з метою запобігання уникненню від сплати податків, зокрема заниження митної вартості, багато товарних позицій було переведено під дію специфічних або комбінованих митних ставок замість адвалерних. У 1997 році було прийнято Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» № 468/97, внаслідок чого поступово перелік продукції, для якої встановлювалося сезонне мито, значно розширився» [32].

Новизну щодо оподаткування імпортом митом вніс Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22 грудня 1998 року № 332-XIV [11], в якому було вказано, що «з метою запровадження механізмів захисту інтересів національного товаровиробника регулюються засади і порядок порушення та проведення спеціальних розслідувань фактів зростання імпорту в Україну незалежно від країни походження та експорту товару, що заподіює значну шкоду або загрожує заподіянням значної шкоди національному товаровиробнику, за результатами яких можуть застосовуватися спеціальні заходи. Такими заходами можуть бути: запровадження режиму квотування імпорту в Україну, що є об'єктом спеціального розслідування, з визначенням обсягів квот та порядку їх розподілу та установа спеціального мита щодо імпорту в Україну, який є об'єктом спеціального розслідування» [49, ст. 16].

Багато чого змінилося в регламентуванні ввізного мита із прийняттям Закону України «Про митний тариф України» від 05.04.2001, № 2371-П з 1 липня 2001 року було впроваджено «Гармонізовану систему опису та кодування товарів» [36] 1996 року, здійснено перехід до застосування європейських принципів кодування товарів.

З 1 січня 2004 року вступив в дію Митний кодекс України від 11.07.2002 року, № 92-IV, який «визначає засади організації та здійснення митної справи в Україні, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митної служби України. Кодекс спрямований на забезпечення захисту економічних інтересів України, а також забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи» [35].

Щодо міжнародних договорів, які регламентують ввізне мито, потрібно наголосити на ратифікований Протокол вступу України до СОТ, прийнятий в 2008 році, в якому, передбачено, що «до товарів, що походять з України або з держав-членів Світової організації торгівлі, або з держав, з якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо інше не встановлено законом» [52]

Із введенням в дію Митного кодексу України від 13.03.12 р. № 4495-VI було внесено ряд змін в його аспекти (табл.1.1).

Багато нововведень стосувалося ввізного мита. Так, статтею 272 МКУ визначено, «що ввізне мито встановлюється на товари, що ввозяться на митну територію України. Встановлення нових та зміна діючих ставок ввізного мита, визначених Митним тарифом України, здійснюються Верховною Радою України шляхом прийняття законів України» [36].

Таблиця 1.1

Основні елементи Митного Кодексу України

№	Аспекти МКУ	Опис
1	Митне оформлення товарів	Кодекс визначає правила та процедури для митного оформлення товарів, які ввозяться, вивозяться або проходять через митний кордон України. Це включає в себе подання необхідних документів, розрахунок мита та податків, а також проведення митного контролю.
2	Митний контроль	Кодекс встановлює правила митного контролю, включаючи перевірку товарів на відповідність вимогам безпеки, охорони здоров'я та дотримання інших стандартів та нормативів.
3	Збір мит та податків	Кодекс встановлює правила та процедури для розрахунку, збору та сплати мит та податків, які обов'язкові при ввезенні або вивезенні товарів через кордон.
4	Транзитні процедури	Кодекс також регулює транзит товарів через територію України, включаючи процедури та вимоги для транзиту.
5	Спрощення митних процедур	Кодекс може містити положення, які спрощують митні процедури для певних категорій товарів або підприємств, сприяючи розвитку міжнародної торгівлі.
6	Митна відповідальність	Кодекс визначає порядок відповідальності за порушення митних правил та процедур, включаючи штрафи та інші санкції.

Джерело: складено автором на основі [36]

«Регламентом Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 952/2013» [57] від 9 жовтня 2013 року про встановлення Митного кодексу Союзу «ввізне мито означає мито, що підлягає сплаті за ввіз товарів» [57].

На сьогодні статтями діючого Митного кодексу України регламентується ряд елементів ввізного мита:

- «об'єкт оподаткування та обсяги, які підлягають оподаткуванню (ст. 243 МКУ);
- базу оподаткування (ст. 279);
- дату виникнення податкового зобов'язання щодо імпортного мита (ст. 278);
- платників даного податку (ст. 276)» [36].

Такі статті Митного кодексу України як 281, 282, 283, 287 визначають пільги, що застосовуються до ввізного мита.

Укладення відповідних міжнародних договорів з певними державами дозволяє встановлення тарифних пільг, які визначають звільнення або зниження ставок ввізного мита; встановлення тарифних квот.

Також статтею 287 МКУ передбачено особливості оподаткування митом деяких імпортованих товарів, а саме: «товарів Червоного Хреста України, гуманітарної допомоги, проекту наукового парку, які звільняється від оподаткування ввізним митом» [36].

Ще одним із важливих законодавчих актів, що стосується ввізного мита є УКТ ЗЕД. Українська Класифікація Товарів зовнішньоекономічної діяльності – «це спеціальна система класифікації товарів, яка використовується в Україні для ідентифікації та класифікації товарів, розроблена відповідно до міжнародних стандартів та уніфікована з Гармонізованою системою опису та кодування товарів, яка використовується багатьма країнами для класифікації товарів у митних операціях та торгівлі.

УКТЗЕД регулярно оновлюється для врахування змін в міжнародній торгівлі та внутрішніх регуляторних змін» [31].

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» є важливим правовим актом, який визначає правила і процедури, пов'язані з торгівлею товарами та послугами, імпортом та експортом, зовнішньоекономічними операціями та іншими аспектами зовнішньої торгівлі та економічних відносин.

Рис. 1.5. Основні напрями Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність»

Джерело: складено автором на основі [50]

З початком окупації територій України росією в 2014 році, Парламент ухвалив Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо спрощення ввезення продукції оборонного призначення» [46] від 2 вересня 2014 року № 1657-VII, яким «спрощено ввезення продукції оборонного призначення на митну територію України під час дії особливого періоду, введення надзвичайного стану та у період проведення антитерористичної операції шляхом звільнення від оподаткування митом продукції оборонного призначення, за переліком, що встановлюється Кабінетом Міністрів України» [46].

На даний момент Україна прагне увійти до світової спільноти та відкрити вітчизняним товарам шлях до внутрішнього ринку Європейського Союзу, а товарам європейських експортерів забезпечити розширений доступ до національного ринку. Для цього Україна підписала Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та ЄС з іншої сторони, яка 1 вересня 2017 року набула чинності у повному обсязі. Важливою складовою даної угоди є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, яким встановлюється умова, що передбачає скасування Україною та ЄС ввізного мита на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного.

Згідно прийнятим урядом Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уточнення деяких положень» [47] від 19 червня 2018 року передбачається звільнення від оподаткування ввізним митом ряд товарів: «спеціальних засобів індивідуального захисту; ниток та тканин (матеріалів) для виготовлення бронежилетів та шоломів; лікарських засобів та медичних виробів на період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об'єднаних сил» [47].

З 2022 року, коли почалася повномасштабна війна з росією, уряд України прийняв ряд законодавчих актів, які стосуються ввізного мита, це:

➤ Постанова Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2022 р. № 426 «Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації»,

відповідно до якої заборонено ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів з Російської Федерації.

➤ Постанова № 236 «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» від 9 березня 2022р.

➤ Закон України від 21 червня 2022 року №2325-ІХ "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування".

➤ Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань розпорядження іноземними товарами, транспортними засобами комерційного призначення, що перебувають на митній території України під митним контролем, а також такими, що незаконно ввезені на митну територію України».

➤ Закону про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо сприяння ввезенню на митну територію України безпілотних літальних апаратів та деяких інших товарів» № 8361-д, в якому зазначено, що до 1 січня 2025 року продовжено дію норми, згідно з якою звільняються від оподаткування ввізним митом і ПДВ безпілотні літальні апарати та низка інших товарів для Сил оборони.

Новий Митний тариф, який був прийнятий в 2022 р., впровадив біля 350 змін в товарних кодах, наприклад: деталізація одного коду у декілька; перехід окремих видів товарів в інші коди; виключення з системи товарів, які вже не застосовуються в міжнародній торгівлі; введення в обіг нових товарів, які вироблені з використанням сучасних технологій тощо. Але змін ставок ввізного мита на товари новий Митний тариф не передбачає.

Отже, провівши дослідження нормативно-правового регулювання ввізного мита від початку його заснування до теперішнього часу, можемо зазначити досить складний шлях його становлення, розвитку та функціонування. Протягом останніх років проводиться робота щодо удосконалення нормативно-правових актів, спрямованих на спрощення митних процедур відносно імпортного мита, а

також процедур адміністрування контролю цього митного платежу для обґрунтування шляхів його вдосконалення.

Таким чином, подальші внесення до законодавчих актів змін щодо справляння ввізного мита, а також імплементація міжнародних стандартів у сфері цього митного платежу сприятиме позитивному виконанню зобов'язань платниками і збільшенню надходжень до бюджету.

РОЗДІЛ 2

ПРАГМАТИЗМ АДМІНІСТРУВАННЯ ВВІЗНОГО МИТА В УКРАЇНІ

2.1. Фіскальна роль ввізного мита в доходах Державного бюджету України

Для збалансування внутрішніх і зовнішніх інтересів держави митне оподаткування відіграє досить велику роль. Адже більше 40% доходів бюджету складають митні платежі.

Станом на 01.01.2024 р. за даними звіту про результати роботи Державної митної служби України адміністровано надходжень митних платежів в обсязі 459,8 млрд. грн. до бюджету (рис.2.1).

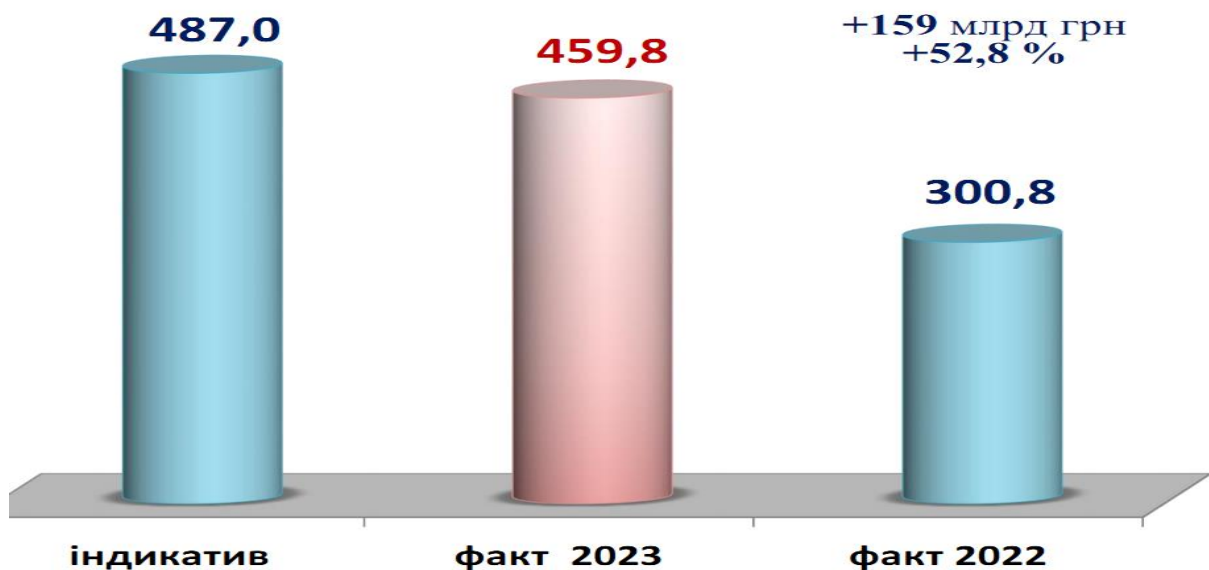

Рис. 2.1. Надходження митних платежів до Державного бюджету України за 2022-2023рр. (млрд. грн.)

Джерело: складено автором на основі [42].

Рис.2.1 показує, що дохід від роботи митниці в державному бюджеті в 2023р. зріс на 158,9 млрд. грн або на 52,8% у порівнянні з 2022р.

Досліджуючи вплив митних платежів на формування дохідної частини Державного бюджету України, потрібно, в першу чергу, проаналізувати як зовнішньоекономічна діяльність нашої держави впливає на результат

надходження цих коштів. Адже обсяги імпортно-експортних операцій перебувають у досить високій взаємозалежності із загальними показниками, які впливають на економічну активність держави. Також при розмитненні товарів, які імпортуються в Україну, ставки акцизного податку та ПДВ не залежать від країни походження, але ставки ввізного мита можуть змінюватися в залежності від країни-виробника і від цього залежить суми надходжень до бюджету.

Досліджуючи фіскальну роль митних платежів, зокрема ввізного мита, проаналізуємо як суми надходження від імпорту, а також оподаткованого імпорту впливають на надходження грошових коштів до бюджету (рис.2.2.).

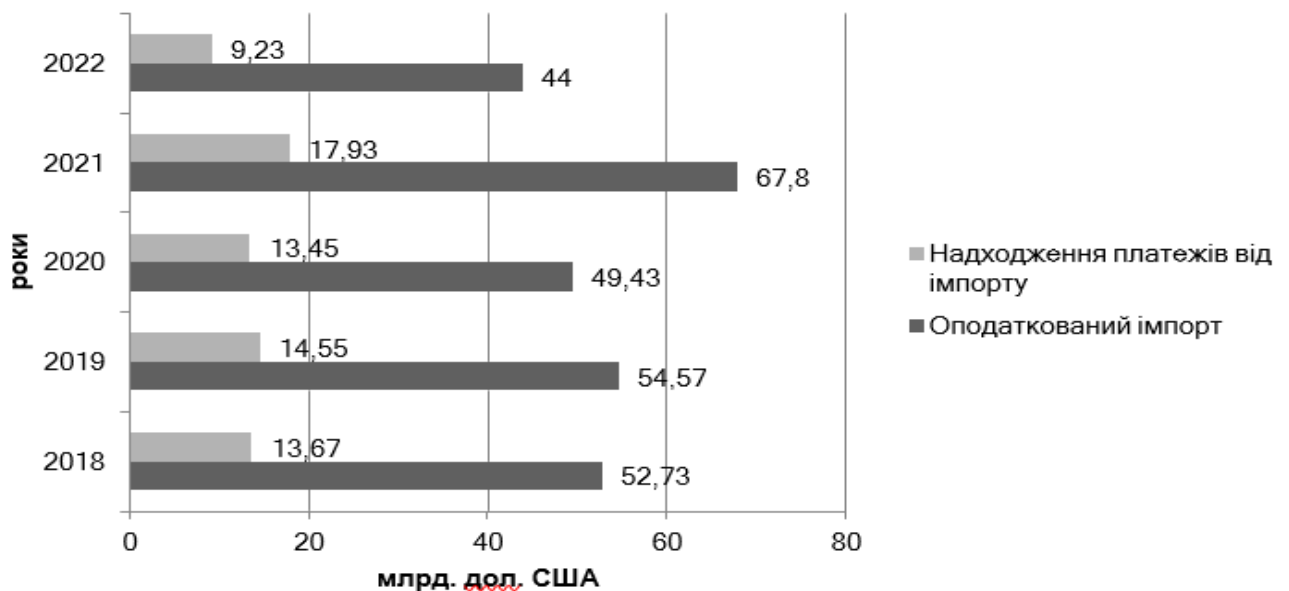

Рис. 2.2. Динаміка темпу надходжень платежів від імпорту та оподаткованого імпорту

Джерело: побудовано на основі [42]

Представлені на рис. 2. дані свідчать, що в період 2018-2020рр. надходження платежів від імпорту коливаються в межах 13,45 до 14,55 млрд грн., а темп зростання платежів від імпорту порівняно з попереднім роком, в основному, склав 6,4%.

Аналізуючи 2021р., бачимо, що оподаткований імпорт «значно збільшився до 67,8 млрд. дол. США, а надходження від імпорту також зросли до 17,93 млрд. гривень. Темп зростання платежів від імпорту склав 33,2%.

У 2022 році оподаткований імпорт знову зменшився до 44 млрд. дол.

США, а надходження платежів від імпорту склали 9,23 млрд. дол. США. Темп зростання платежів від імпорту склав — 48,6%» [42].

В 2023 році оподаткований імпорт склав 52,6 млрд дол, що становить 83% загальних обсягів імпортованих товарів.

Це вказує на те, що держава «стикається з серйозними викликами у сфері зовнішньої торгівлі та економічних відносин. Ці цифри свідчать про нестабільність у зовнішньому економічному середовищі та можливі труднощі, які впливають на фінансовий стан країни » [18].

Також на суму надходжень митних платежів впливає товарна структура імпорту. Для визначення груп товарів, від яких надійшли значні суми митних платежів до Державного бюджету України, був проведений аналіз. Ці дослідження дозволили виявити три основних категорій товарів згідно з УКТ ЗЕД, які становлять найбільшу частку у відділах митних платежів до бюджету. Результати показані на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Надходження митних платежів від імпорту найбільш бюджетоутворюючих товарних груп згідно з УКТ ЗЕД до Державного бюджету України [18]

Майже 65% у загальних обсягах ввезених у січні-грудні 2023 року товарів представили такі групи:

- «машини, устаткування та транспорт — 19,8 млрд дол (від митного оформлення бюджет отримав 141,7 млрд грн або 31% надходжень митних платежів);
- продукція хімічної промисловості — 11 млрд дол (від митного оформлення бюджет отримав 74,8 млрд грн або 16% надходжень митних платежів);
- паливно-енергетичні товари — 10,3 млрд дол (до бюджету сплачено 103,4 млрд грн або 23% надходжень митних платежів)» [62].

Провівши аналіз, можна відмітити значущість цих товарних груп у зовнішньоекономічній діяльності та суттєвий вплив на обсяг митних платежів в Україні, що дозволяє державі спрямовувати увагу на ключові товарні позиції для оптимізації митних надходжень до бюджету.

Скорочення обсягів зовнішньоекономічної діяльності у значній мірі вплинули на структурні зрушення у обсягах митних надходжень.

Розглянемо надходження до бюджету в розрізі митних платежів (табл. 2.4).

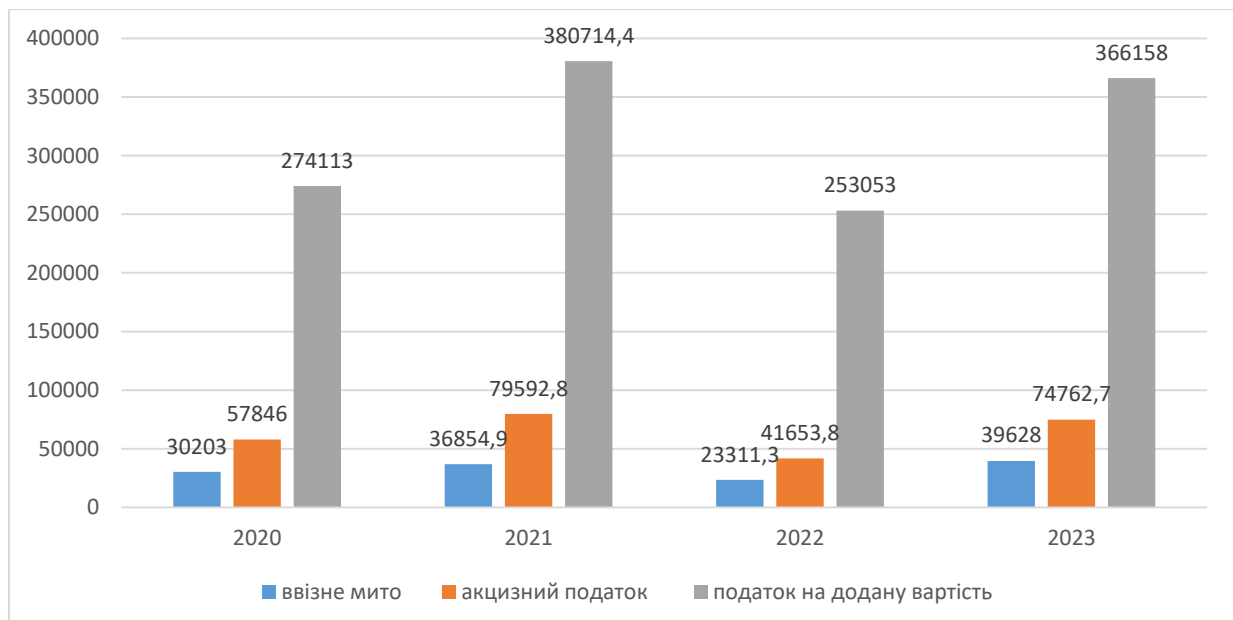

Рис.2.4. Динаміка надходжень в розрізі митних платежів до Державного бюджету України за 2020 – 2023 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [42].

У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, відбувся різкий зріст митних надходжень до 485,3 млрд. грн. Це, в основному, пов'язано з тим, що після пандемії коронавірусу значно зросли обсяги зовнішньої торгівлі, а також відбулися зміни в митних правилах та ставках. У 2022 році митні платежі впали до 300,6 млрд. грн., Якщо проаналізувати фактори, які вплинули на стан поступлень митних платежів у 2022 році, то це: запроваджений воєнний стан в Україні; зниження ставок на пальне; блокування перевезень товарів на польсько-українському кордоні; прийняття ряду законодавчих змін з питань імпортного оподаткування товарів в умовах воєнного стану тощо. Різке підвищення поступлень митних платежів в 2023 році до 459,8 млрд. грн. також пояснюється певними обставинами. «Враховуючи зміни до затверджених нормативних та підзаконних актів, із середини 2023 року відбулося скасування більшості пільг воєнного часу та повернення до довоєнної системи оподаткування та ввезення товарів на територію України» [30].

Як видно із діаграми, що надходження ввізного мита дійшло до рівня довоєнного періоду і навіть перевищило його. Ввізне мито має невеликий фінансовий потенціал серед всіх митних поступлень. Так в 2023 році частка ввізного мита складала 8,6 % від митних платежів.

Розглянемо загальний результат бюджетних надходжень від оподаткування мита, зокрема ввізного мита (табл.2.1):

Таблиця 2.1.

Роль мита у формуванні доходів державного бюджету України

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Мито, всього, млн грн	30460,5	38177,2	26246,0	40559,4
В тому числі:				
ввізне мито	30203,0	36854,9	23311,3	39628,0
вивізне мито	257,3	1322,3	2335,7	559,1
Податкові надходження, млн грн	851115,6	1107090,8	949764,4	1203544,1
Імпорт	54091,3	72816,8	55273,5	63561,1
Питома вага мита у податкових надходженнях державного бюджету, %	3,6	3,4	2,8	3,4
Співвідношення ввізного мита до імпорту, %	55,8	50,6	42,2	62,3

Джерело: складено автором на основі [42].

Як констатують дані табл.2.1, основний обсяг надходжень забезпечує ввізне мито, частка якого в загальному обсязі митних надходжень в період 2020-2023рр. складала 88,8–97,7%. Розмір імпортного мита найбільшої величини сягнув у 2023 р. Частка мита в податкових надходжень Державного бюджету України становила в середньому 3,4%. Характеризуючи співвідношення ввізного мита до імпорту, тобто рівень митного оподаткування, можна відмітити його різке зростання у 2023 році до 62,3% (в порівнянні з 2022 – 42,2%). Це пояснюється прийнятими державою комплексу заходів: збільшення митних ставок на деякі імпортні товари; відміна більшості митних пільг, введених на початку війни з росією.

Розглянемо ще один показник, який впливає на надходження ввізного мита до бюджету – це митні пільги. Згідно Податкового та Митного кодексів поняття пільги передбачає «повне або часткове звільнення від дотримання встановлених законом загальних правил та від виконання зобов'язань» [41].

Існують декілька підходів до визначення поняття митної пільги. Так Гребельник О. формами пільг «вважає звільнення від сплати мита, зниження митної ставки, встановлення тарифних квот на преференційне вивезення чи ввезення товарів через митний кордон України, а також повернення раніше сплаченого мита» [13].

Г. Давидовська та Г. Сидор, вважають, «що до пільг можна віднести також звільнення від митного огляду як форму нетарифної пільги» [14].

Митні пільги встановлюються певними законами на основі міжнародних договорів про вільну торгівлю, кооперацію, про надання матеріальної та технічної допомоги Україні.

В 2022 році, в умовах воєнного стану, з прийняття Верховною Радою України ряду законодавчих змін з питань пільгового оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України, відбулося «введення додаткових пільг, які переважно стосувалися товарів, транспортних засобів, які підлягали під групу товарів для оборонної сфери, категорії медичних виробів та лікарських засобів, гуманітарна допомога» [58].

Згідно звітів ДМСУ загальна сума звільнень від сплати митних платежів при імпорті товарів в Україну у 2022 році становила 179,3 млрд грн (у тому числі 79,3 млрд грн – пільгове оподаткування товарів згідно з законодавчими актами, прийнятими в умовах воєнного стану). А вже 2023 році ця сума склала 173,8 млрд грн, що на 5,6 млрд грн менше порівняно з 2022 роком.

Найбільша частка наданих пільг, тобто 60 млрд. грн. або 34,5 % від загальної суми звільнень від сплати митних платежів, припадає переважно на пільги при імпорті товарів оборонного призначення.

«Значну частину (17,5 % від загальної суми умовно нарахованих митних платежів, або 30,4 млрд грн) становлять тарифні пільги (тарифні преференції), які застосовуються до товарів, що походять з держав, з якими укладено відповідні міжнародні договори (країни СНД, держави ЄАВТ, країни ЄС, Канада, Держава Ізраїль, Сполучене Королівство Великої Британії та Північна Ірландія)» [42]

Провівши аналіз щодо поступлень мита можемо відмітити зниження його фінансової ефективності внаслідок кризових явищ в економіці. Головним фактором скорочення обсягів ввізного мита стало зниження рівня митного оподаткування. На перспективу необхідно зосередити всі зусилля на розвитку партнерських відносин із громадянами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, впровадженні нових електронних сервісів та підвищенні рівня надання послуг, здійсненні контролю за повнотою сплати митних платежів та зборів. Наполеглива робота у напрямках адміністрування митних платежів буде прямо пропорційна отриманим результатам і, як наслідок, відрахуванням до доходної частини державного бюджету.

2.2. Митні процедури при адмініструванні імпортного мита

Проаналізуємо ефективність митних процедур при адмініструванні ввізного мита. При цьому, спочатку, дослідимо дефініцію «митна процедура».

Якщо Митний кодекс України 2002 р. [10], трактує «митні процедури – це операції, пов’язані зі здійсненням митного контролю за переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон України, їх митного оформлення, а також зі справлянням передбачених законом податків і зборів». То в МК України 2012 р. під цим поняттям розуміють: «митна процедура – зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей і порядок їх виконання» [36]. Таке трактування даного визначення спричинене адаптацією до міжнародних стандартів та норм українського законодавства, адже Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митні процедури визначає «митні формальності як сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митною службою з метою дотримання вимог митного законодавства» [8]. Розглянувши дані поняття, можемо вказати, що поняття «митні процедури» ширше за своїм змістом за «формальності», адже регламентує не тільки необхідну сукупність дій, а й законодавчо встановлений порядок їх здійснення.

Переглянувши законодавство і різні наукові дослідження в сфері митної справи, можна запропонувати таку класифікацію митних процедур :

- «залежно від виду транспорту, якими товари переміщуються через державний кордон (митні процедури на авіатранспорті, залізничному, автомобільному, морському та річковому, трубопровідному транспорті та лініях електропередач, а також для товарів, що переміщуються змішаними перевезеннями);
- залежно від способу переміщення товарів (митні процедури, які застосовуються при переміщенні товарів в вантажних відправленнях, супроводжуваному багажі, несупроводжуваному багажі, ручній поклажі, міжнародних поштових відправленнях та міжнародних експрес-відправленнях);
- залежно від обраного митного режиму;
- митні процедури при здійсненні митного контролю, митного оформлення, при забезпеченні справляння митних платежів (контролю

правильності обчислення та повноти їх сплати) та інші» [8].

Митні процедури при адмініструванні імпортного мита складаються з таких елементів (див. рис. 2.5).

Всі функції при проведенні митних процедур покладені на Державну митну службу України.

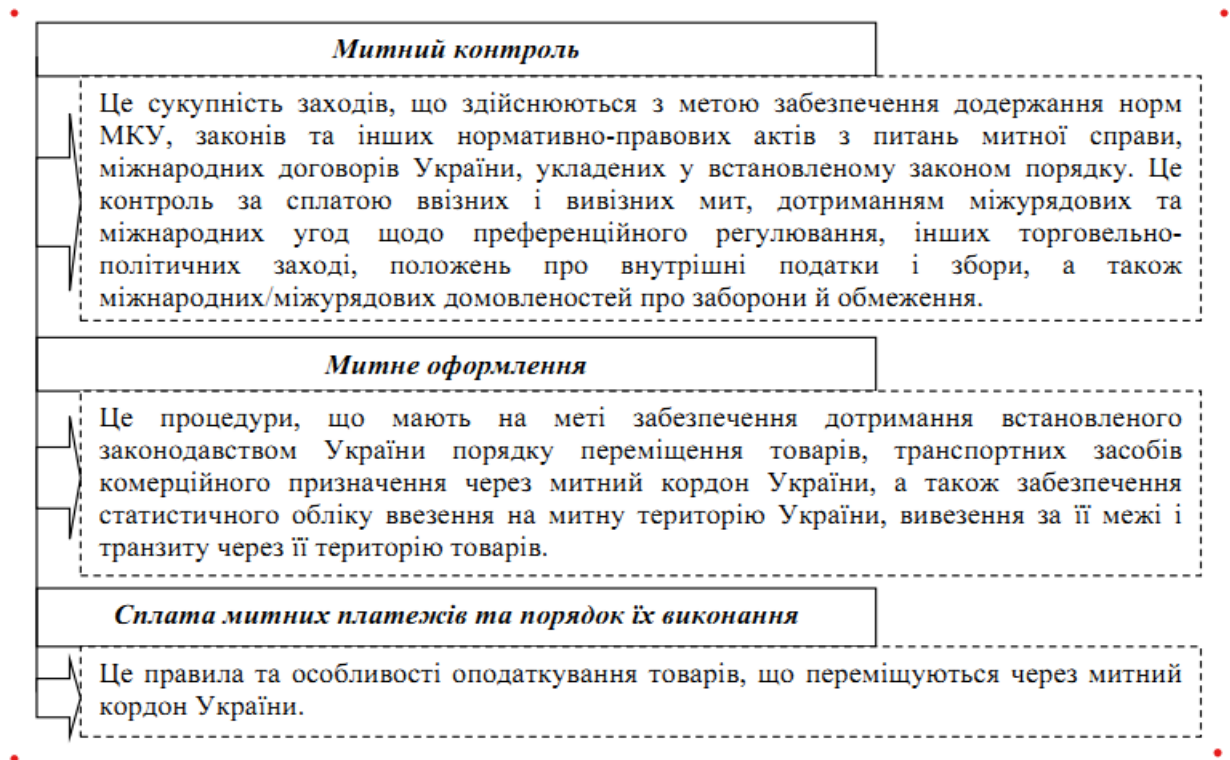

Рис. 2.5. Комплекс митних процедур відповідно до МКУ

Джерело: складено авторами за даними [36]

Із визначених Митним кодексом і одним із головних завдань митників є здійснення митного оформлення товарів і транспортних засобів, які імпортуються в Україну. Митне оформлення – «це сукупність процедур необхідних для закріплення результатів митного контролю товарів і транспортних засобів» [36]. Здійснивши процедуру митного оформлення і сплативши відповідні податки, товари отримують статус українських і переходить у вільний обіг на території держави.

Стимулюючи чи стримуючи суб'єктів ЗЕД процедура митного оформлення виступає суттєвим інструментом митної політики держави.

Процедури митного оформлення та митного контролю тісно пов'язані між собою. Згідно ст. 334 «документи та відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення, визначаються Кабінетом Міністрів України, а порядок заповнення митних декларацій та інших документів, які використовуються в процесі митного оформлення визначаються центральним органом виконавчої влади в галузі митної справи» [36].

При здійсненні митного оформлення можна виділити декілька етапів, які виконуються поступово:

- приймання митної декларації та інших документів по необхідності;
- проведення процедури митного контролю;
- закінчення митного оформлення.

Однією із основних процедур митного оформлення при імпорті товарів та послуг є декларування. При митному декларуванні за встановленою формою, тобто усною, письмовою або шляхом вчинення дій вказуються відомості про товари, ціль їх імпортування до України, а також різні дані, які потрібні для здійснення їх митного контролю та митного оформлення.

З огляду на вид товару, а також способу його ввезення застосовуються такі види митної декларації:

- «Попередня митна декларація. Подання декларації даного виду буде полегшувати процедуру митного оформлення. При ввезенні підакцизних товарів подання її є обов'язковим;
- Тимчасова митна декларація подається у випадках передбачених митним кодексом. На протязі 30 днів необхідно буде подати митному органу звичайну декларацію;
- Періодична митна декларація, яка подається стосовно поставок товарів однаковими кількостями, ціновими характеристиками і на одних і тих же умовах;
- Митна декларація» [36].

В зв'язку із військовим вторгнення росії на нашу територію, уряд прийняв Постанову № 236 від 9 березня 2022 р. «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного

стану» [44]. Даний документ запровадив для всіх імпортерів право обирати спрощений порядок митного оформлення будь-яких товарів, адже в п. 1 даної Постанови зазначено: «під час ввезення на митну територію України товарів їх декларування та митне оформлення відповідно до митного режиму імпорту може здійснюватися шляхом подання попередньої митної декларації, яка містить всю необхідну інформацію для випуску товарів, без пред'явлення таких товарів митному органу» [44].

У деяких випадках, які зафіксовані в Митному кодексі України, декларант зобов'язаний разом із митною декларацією подати декларацію митної вартості, в якій розраховується і визначається вартість товару.

І тому в системі митних процедур, таких як митне оформлення та митний контролю, важливе місце виділено контролю правильності визначення митної вартості товарів, який полягає в перевірці числового значення пред'явленої митної вартості оцінюваних товарів. Адже трапляються випадки заниження суб'єктами господарювання цінових показників імпортованих товарів.

Якщо була подана недостовірна або не повна інформація відносно митної вартості імпортованого товару, митними органами застосовується, як окрема митна процедура, коригування митної вартості.

Проводячи контрольні функції щодо правильності визначення митної вартості в 2023 році було збільшено базу оподаткування на 49,3 млрд. грн. Скоригувавши митну вартість товарів, митним органам вдалося додатково спрямувати до державного бюджету 9,3 млрд грн. Це на 46% або на 3 млрд грн більше у порівнянні з 2022 роком, де цей показник становив 6,3 млрд грн. На цей показник вплинули ряд таких чинників: збільшення обсягів імпорту, збільшення обсягів оподаткованого імпорту по вартості, зміна структури імпортованого товару, заміна більш дешевих товарів їх дорожчими аналогами, курс валюти тощо.

Для збільшення надходжень ввізного мита в бюджет, ДМСУ проводить заходи щодо підготовки та направлення заходів до зарубіжних партнерів

відносно перевірки автентичності документів, які були подані для підтвердження заявленої митної вартості товарів (рис.2.6).

«У 2023 році компетентними органами зарубіжних країн за запитами Держмитслужби, надісланими у тому числі й у попередній період, перевірено 4 331 преференційний документ про походження товару, з них не підтверджено преференційний статус походження товарів по 3 134 документам, сума митних платежів, що підлягає сплаті, становить 84,9 млн грн (станом на 01.01.2024 сплачено до бюджету 15,1 млн гривень)» [42].

Рис.2.6. Перевірка автентичності преференційних документів про походження товару за 2022-2023 рр.

Джерело: складено автором за даними [42]

Однією із митних процедур при проведенні митного контролю є контроль за країною походження товарів. Адже вартісні показники ввезених товарів багато в чому залежать від торгівельних сусідів нашої держави, з яких найбільше імпортувалося товарів (рис. 2.7)

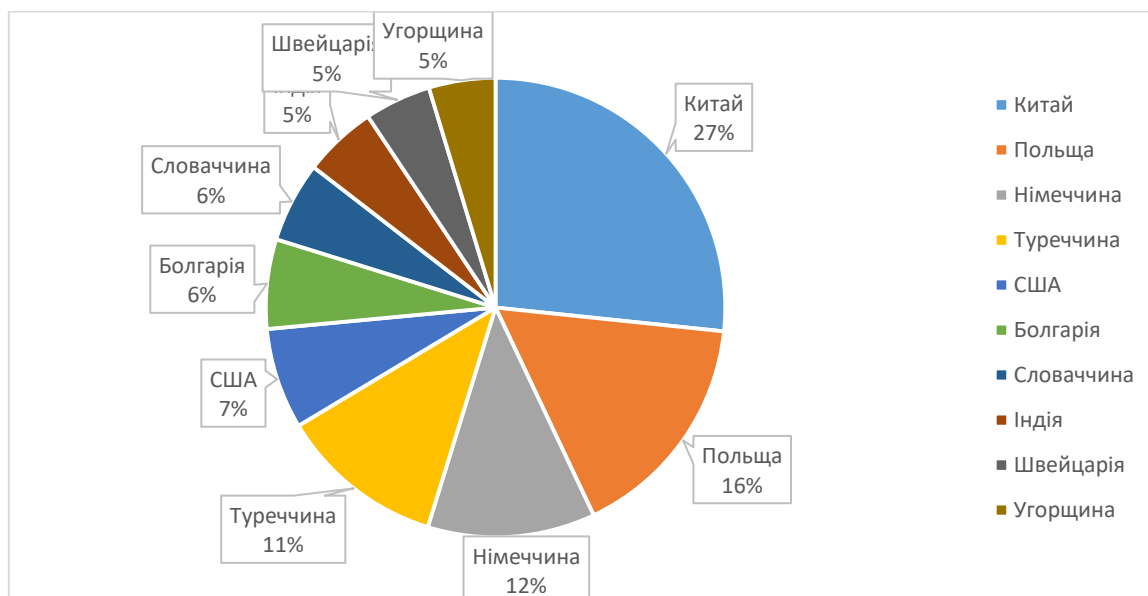

Рис. 2.7. Найбільші 10 імпорто-торгівельних партнерів України за 2023 рік (у %)

* Складена автором на основі [42]

Як бачимо з рис. трійку лідерів-імпортерів складають Китай, Польща та Німеччина, на які припадало 55% ввезених товарів. Із проведених контрольних заходів щодо правильності декларування країни походження товару в 2023 році в бюджет додатково надійшло 452 млн грн, що 25% (або 59 млн грн) більше ніж в 2022 році (рис. 2.8.).

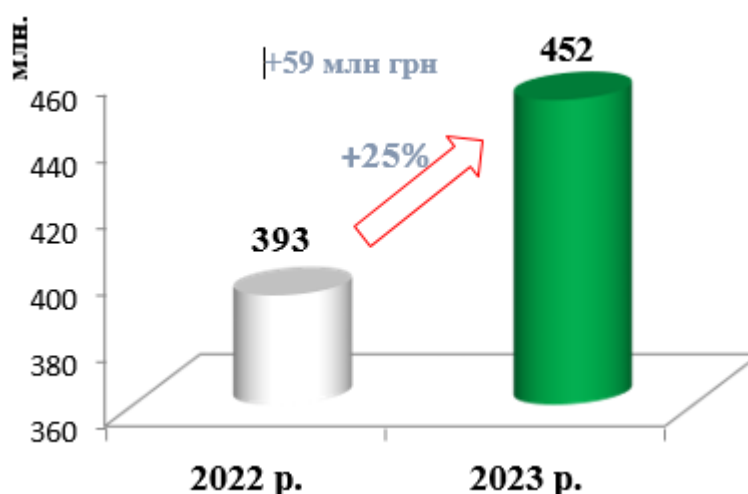

Рис.2.8. Контроль бази оподаткування - країна походження за 2022-2023 рр.

* Складена автором на основі [42]

Товарна структура імпорту України також відіграє важливу роль щодо наповнення бюджету держави. Проаналізувавши товарну структуру імпорту за 2023 рік можна відмітити, що «лідерами залишаються (як і всі останні роки) мінеральне паливо (нафтопродукти, природний та зріджений газ), якого імпортовано на 7,9 млрд дол., що складає 17,1% у загальному обсязі імпорту. Друга позиція у імпорті за засобами наземного транспорту, яких за три квартали ввезено на 5 млрд дол. (10,7%). Третя – за електричними машинами, обладнанням та їх частинами (відповідно, 4,3 млрд дол, 9,3%) (табл.2.2).

До речі, вихід на третю позицію за обсягами імпорту електричних машин, обладнання та їх частин значною мірою пов'язаний зі зростанням імпорту генераторів, трансформаторів тощо. Тобто йдеться не про збільшення інвестиційного попиту, а скоріше про екстрені закупівлі необхідного готового обладнання» [40].

Таблиця 2.2.

Структура товарного імпорту України за 2021-2023 рр.

	2021			2022			2023		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
Продовольчі товари та с/г продукція	27,71	7,741	19,97	23,41	5,955	17,45	21,85	6,95	14,9
Мінеральні продукти	7,63	0,638	6,992	3,28	0,31	2,97	1,96	0,27	1,7
Паливно-енергетичні товари	0,784	14,93	-14,2	1,06	17,06	-16,0	0,39	10,34	-9,95
Продукція хімічної промисловості, каучук	3,921	14,45	-10,6	1,76	9,56	-7,8	1,145	11,04	-9,9
Шкір, сировина, хутро та вироби до них	0,166	0,3	-0,14	0,105	0,241	-0,13	0,078	0,258	-0,18
Деревина та целюлозно-паперові вироби	2,541	1,55	0,99	2,166	0,96	1,2	1,71	1,013	0,7
Текстиль, текстильні вироби, взуття	1,055	3,233	-2,2	0,847	3,06	-2,21	0,407	2,881	-2,48
Вироби з камення, скла, кераміка	0,568	0,943	-0,37	0,301	0,66	-0,36	0,293	0,689	-0,4
Метали та вироби з них	15,992	4,36	11,6	6,006	2,6	3,41	3,888	3,356	0,53
Машини, устаткування та транспорт	6,118	23,25	-17,1	4,217	15,98	-11,8	2,853	19,82	-17,0
Інші товари	1,603	1,77	-0,16	1,038	3,13	-2,07	1,39	6,841	-5,45
Разом	68,08	73,16	-5,21	44,19	59,51	-15,3	35,964	63,458	-27,1

Джерело: складено автором на основі [42].

Імпортозалежність української економіки зростає, що є прямим наслідком військової агресії РФ, оскільки значна частина українських підприємств були окуповані або зруйновані.

При митному контролі варто звернути увагу на такий напрямок як контроль за правильністю класифікації товарів. Адже контроль застосування ставок ввізного мита, які прописані в УКТ ЗЕД, дають змогу попередити правопорушення як під час проведення митного оформлення, так і після його завершення.

Однією із ключових передумов повноти наповнення бюджету від митних платежів є робота митних органів у напрямі класифікації товарів із застосуванням заходів тарифного та нетарифного регулювання.

У 2023 році з вимогою про проведення відповідних перевірок правильності класифікації товарів до митниць направлено понад 20 листів. «За результатами проведених перевірок сума додаткових нарахунків склала близько 17,4 млн гривень» [42].

Здійснивши аналіз проведення митних процедур, можемо констатувати, що діяльність митних органів щодо визначення та коригування митної вартості, встановлення правильності країни походження товару, класифікації товарів відіграє важливу роль у формуванні доходної частини бюджету нашої країни. Зважаючи на це, заходи щодо організації та контролю митних процедур потребує постійного удосконалення.

РОЗДІЛ 3

ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Європейський вектор України, обумовлений усвідомленням інтеграції як рушійної сили щодо сприяння незалежності держави, економічному розвитку, політичній стабільності, відновленню європейської сутності країни націлює на дослідження зарубіжного досвіду країн світу для ефективної реалізації вимог СОТ щодо загальної глобалізації торгівельних стосунків. Використання європейського досвіду при формуванні митної політики та використанні різних інструментів митного регулювання для нашої держави є вкрай необхідним.

Перебуваючи членом СОТ і прагнучи до членства в ЄС, а також враховуючи процеси інтеграції в міжнародний товарообіг вимагають від України адаптації митного законодавства до стандартів світової спільноти. Пріоритетність фіскальній функції митних органів не дає можливості Україні гармонізувати митне законодавство до вимог ЄС і, відповідно, ускладнює можливість міцної співпраці з країнами Європейського Союзу. Якщо розглянути такий митний платіж, як мито, то в розвинутих країнах воно носить в першу чергу регулюючу функцію, а не фіскальну, адже надходження від сплати ввізного мита складають не більше 0,3% ВВП, на відміну від України.

Митні платежі, які сплачуються у Європейському Союзі можна розділити на наступні види:

- «імпортне мито;
- експортне мито;
- антидемпінгове мито;
- компенсаційне мито;
- сільськогосподарські мита;
- податок на додану вартість;
- акцизи» [15].

Однією із основних цілей справляння мита на території ЄС – це захист національного товаровиробника.

Мито, як одне із видів непрямих податків, впливає на кінцеву ціну

товари, так як нараховуються на його вартість, однак це відбувається лише раз при експорті чи імпорті товару. Мито відрізняється від інших непрямих податків встановленням різних ставок, а також пільг, які залежать від виду товару.

В Європейському Союзі мита класифікуються за різними критеріями (рис. 3.1), переважно з яких є: за способом встановлення ставки, цілями стягнення, за характером зовнішньоторговельних операцій, сільськогосподарські мита.

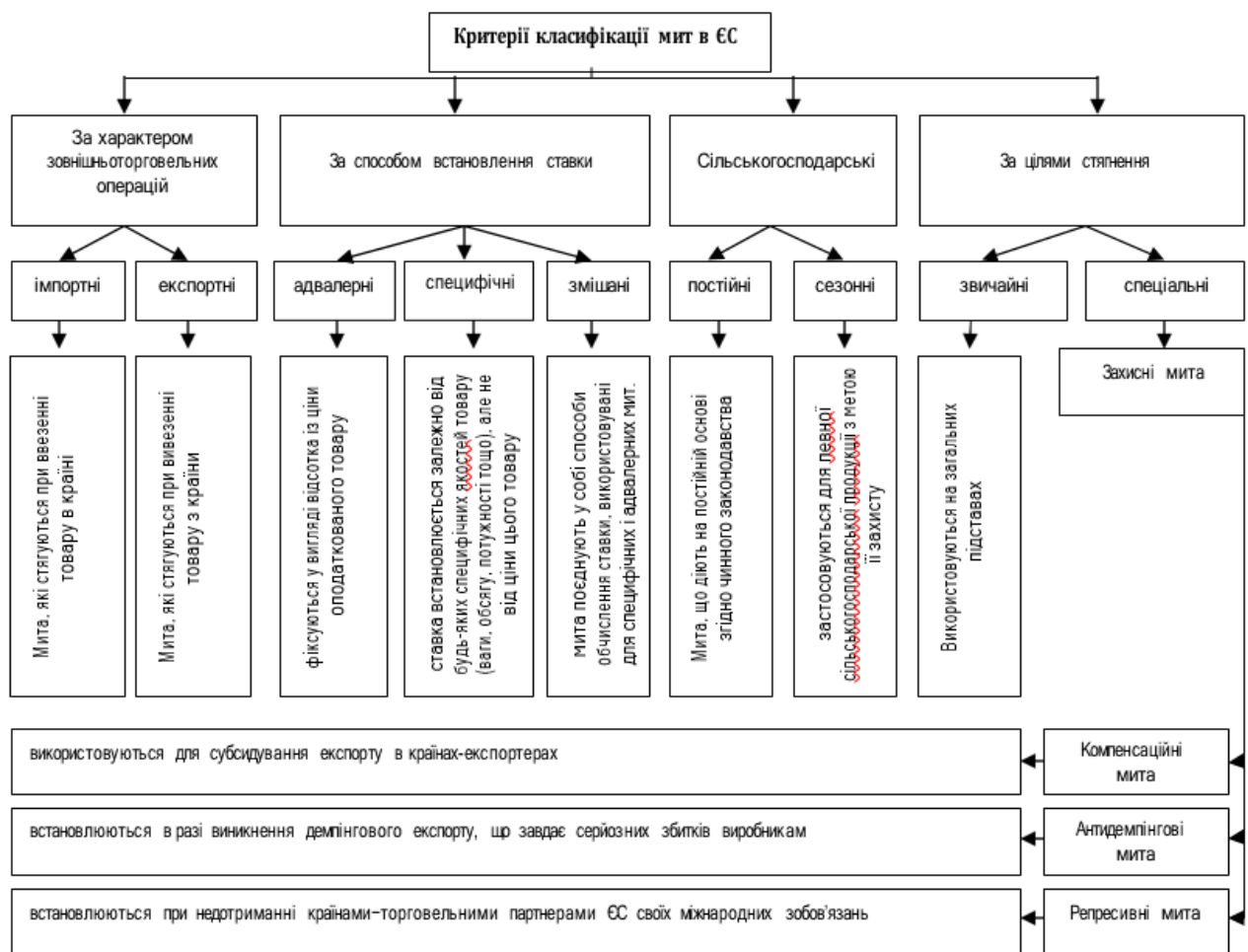

Рис. 3.1. Критерії класифікації мит на території ЄС [38]

Необхідно визнати, що на теперішній час близько 99% ставок мит членів європейського співтовариства, є прив'язаними до зобов'язань про тарифні поступки в рамках СОТ, і за винятком сільськогосподарських зборів, їхня ставка коливається біля 5%. «Таким чином, абсолютна більшість ставок Єдиного митного тарифу ЄС є конвенційними за своєю сутністю, адже вони

встановлені відповідно до міжнародних угод. Дотримуючись домовленостей, досягнутих у ході декількох раундів торговельних переговорів у рамках ГАТТ і СОТ, ЄС послідовно знижує ставки імпорتنих мит. За даними СОТ, середня ставка мит у ЄС становить 6,9%, причому, для сільськогосподарської продукції середня ставка дорівнює 17,3%, для інших товарів (крім бензину) – 4,5%. Різниця між мінімальною й максимальною ставками мит становить: для сільськогосподарської продукції від 0 до 236,4%, для іншої продукції від 0 до 26%. Крім того, багато товарів одержують в Співтоваристві тарифні преференції» [53].

Удосконалюючи своє митно-тарифне регулювання в країнах ЄС на сьогодні було скасовано ввізні мита промислової продукції – на 94,7% видів та сільськогосподарської продукції – на 82,2% видів. На противагу в Україні лише для 49,2% видів товарної продукції було введено пільгові митні режими. Також змінився і рівень тарифного захисту: «в Україні на імпорту з ЄС ставка мита в середньому знизилася до 2,24% (проти 4,95%), для українських товарів, які ввозяться до ЄС, ставка становить 0,5% (проти 7,6%)» [10].

Під час реалізації положень Угоди про асоціацію України та ЄС передбачено зниження ставок ввізного мита на більшість товару з ЄС (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Зміна ставок ввізного мита між Україною та Європейським Союзом

Групи товарів	Середньоарифметичні ставки ввізного мита, %					
	Ставки базові (до підписання Угоди)		Ставки після набуття чинності угоди (2016 рік)		Ставки після закінчення 10- річного перехідного періоду (2026 рік)	
	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС
За всією товарною номенклатурою	4,95	7,6	2,24	0,5	0,32	0,05
За групами HS 01-24 (сільгосппродукція)	9,24	9,8	6,77	0,6	1,38	0,24
За промисловими товарами (HS 25-27)	3,67	3,9	1,12	0,5	0,00	0,00

Джерело: складено автором за даними [63]

Згідно «Положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС» [63], яке є складовою Угоди про

асоціацію, в Україні після закінчення перехідного періоду будуть введенні нульові ставки на ввізне мито на більшість товару, що призведе до конкуренції на рівних між товаровиробниками як з ЄС, так і нашої держави.

Таким чином, дослідивши зарубіжний досвід, можна вважати, що ввізне мито є одним із способів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Але перед Україною стоять значні завади для реалізації превалювання вільної торгівлі, що насамперед визначається її інституціональною недорозвиненістю, відсутністю належного фінансового забезпечення, обмежувальною діловою практикою транснаціональних компаній.

Як уже зазначалося, в сучасних умовах мито, а зокрема, ввізне мито, виконує роль суто фіскального інструменту. І щоб змінити цю ситуацію на розумне співвідношення між регулюючою, захисною та фіскальною функціями потрібно змінити стратегічні орієнтири митної системи держави.

Розглянемо проблеми, які існують щодо ставок мита. Вони проілюстровані на рис. 3.2.

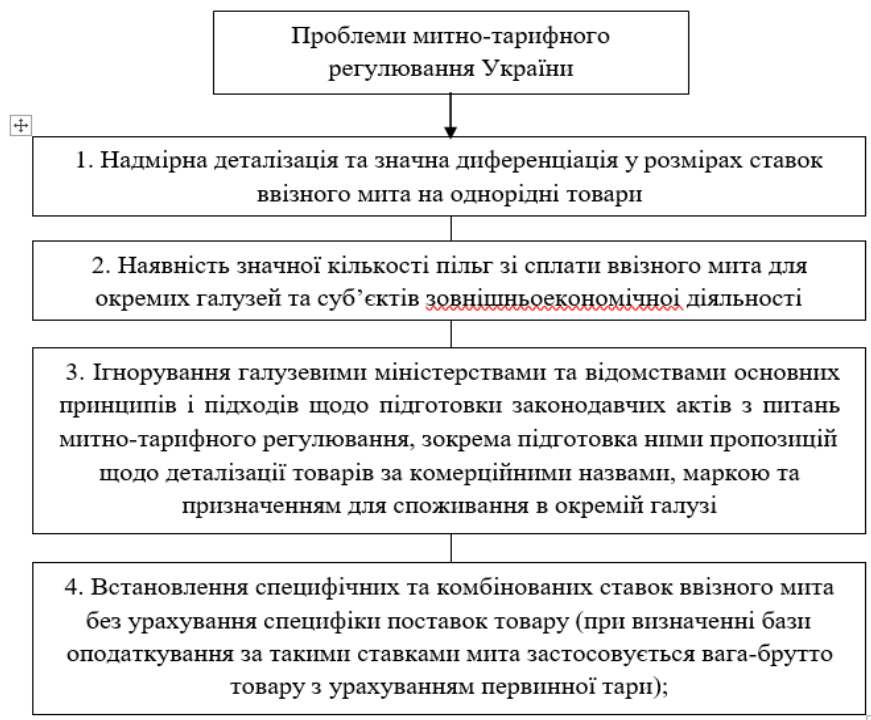

Рис. 3.2. Проблеми митно-тарифного регулювання України

І щоб вирішити дані проблеми, першочерговим вважаємо надати право встановлення та зміни ставок мита лише одному органу виконавчої влади —

Кабінету Міністрів України. Це дасть можливість оперативно реагувати на зміни як на внутрішньому так і зовнішньому ринках. Наприклад, під час заключення договорів при проведенні дво- та багатосторонніх переговорів дасть можливість своєчасно відповісти на запити іноземних держав щодо тарифних поступок і це, в свою чергу, сприятиме інтеграції України до ЄС. Адже в країнах європейської спільноти затвердження нових ставок мита здійснює лише Рада Міністрів ЄС.

Якщо розглядати ще таку проблему, як диференціація в розмірах ставок ввізного мита на однорідні товари, де їх вартість відрізняється в десятки разів, то потрібно продовжити роботу щодо оптимізації ставок ввізного мита. Тобто прагнути до уніфікації ставок ввізного мита для запобігання поширенню корупційних схем щодо недостовірного декларування імпорту.

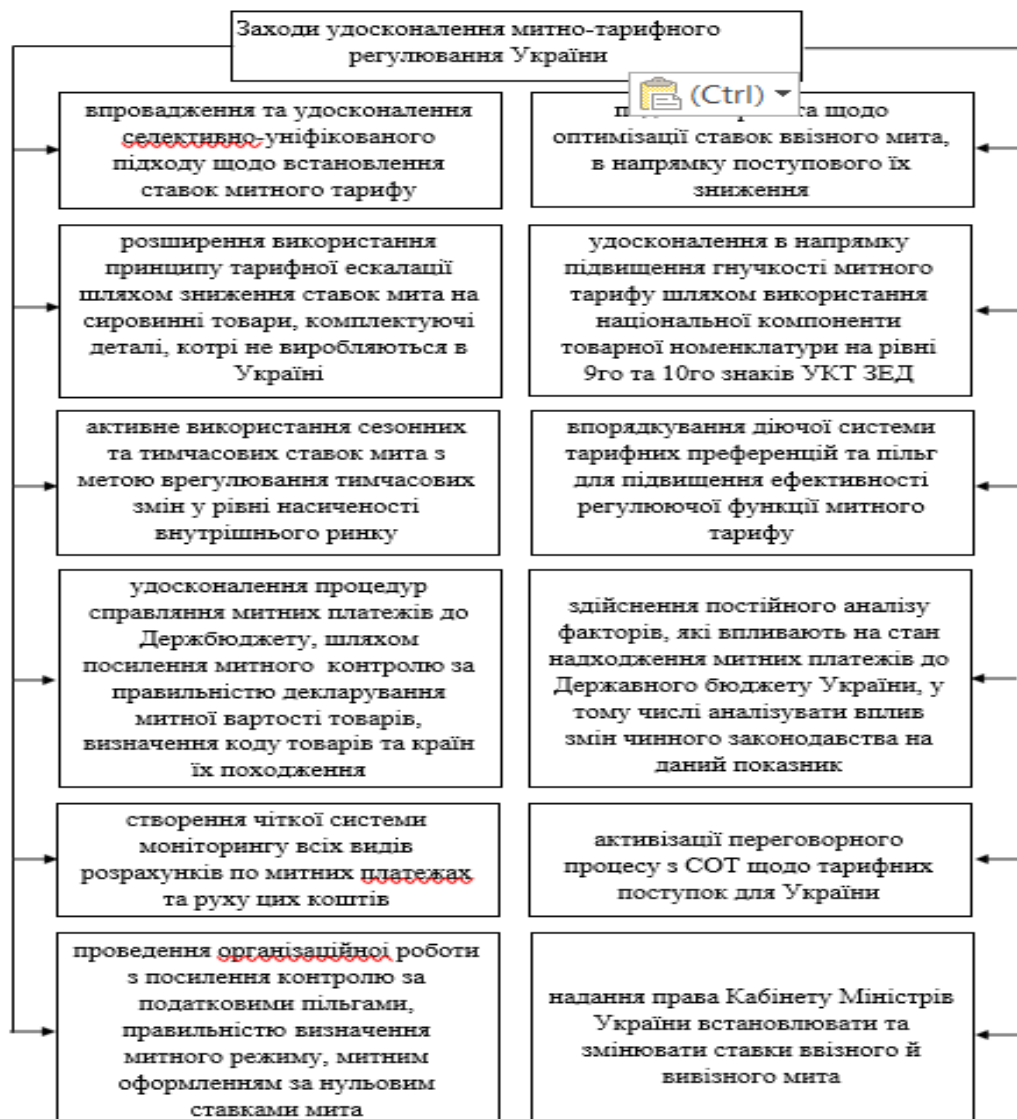

Рис. 3.3. Шляхи удосконалення митного регулювання України

Варто згадати і про надання пільг при імпортуванні товарів, які, наприклад, ввозяться в рамках інвестиційних проектів технопарками і не обкладаються податками. Кабінет Міністрів України перелік таких товарів не затверджує та в більшості випадків з профільними міністерствами вони не узгоджуються. Тому потрібно законодавчо створювати більш жорсткі вимоги щодо надання пільг таким інноваційно-активним підприємствам.

Конкретні заходи щодо удосконалення митно регулювання у цьому напрямку зображені на рис. 3.3.

Зазначене вище стане загальною передумовою надання митному регулюванню спрямованості для створення умов по підвищенню захисту внутрішнього ринку та економічних інтересів вітчизняних підприємств.

Окрім вищеописаних проблем, ще існують проблема контрабанди, яка веде до суттєвих втрат у доходах бюджету. Зокрема, за оцінками експертів «втрати бюджету через існування різних схем контрабанди зростають щорічно приблизно від 3,2 млрд дол. США у 2018 р. до 3,9 млрд дол. США у 2021 році» [29]. Проведена оцінка додаткових поступлень бюджету при різному рівні «відбілення» контрабанди показана в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Оцінка потенційних надходжень до бюджету при «відбіленні»
контрабанди в Україні, тис. дол. США, 2018–2021 рр. [29]**

Показники / роки	Обсяг додаткових надходжень бюджету при рівні «відбілення» контрабанди на		
	20%	60%	80%
2018	723 728	2 171 183	2 894 911
2019	818 247	2 454 741	3 272 988
2020	935 466	2 806 398	3 741 865
2021	1 046 516	3 139 548	4 186 064

Дані таблиці показують, що в разі перекриття навіть 20% корупційних схем і дотримання фінансової дисципліни учасниками ЗЕД надходження до бюджету зростуть до 50% обсягів сплачених митних платежів. І тому впровадивши такі систем як: Автоматизована система митного оформлення, Автоматизована система аналізу та управління ризиками та «Єдиного вікна» позитивно вплинуть на заходи по боротьбі із шахрайством та корупцією.

Серед порушень митного законодавства, біля 40% переважає недостовірне декларування, яке призводить до заниження митної вартості, особливо, імпортованого товару, яка являється базою для обчислення ввізного мита, а на загальний всіх митних платежів. Для вирішення цієї проблеми потрібно вжити наступні заходи:

- «надання працівникам митних органів завчасних даних про укладення логістичних контрактів від транспортних операторів;
- застосовувати пост аудит у адміністрування митних платежів;
- забезпечення митних органів необхідною кількістю кадрів і використання пост-аудит контролю» [54].

На сьогодні, прийнятий Закон України «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» [43] дозволить оптимізувати митні процедури і забезпечить їх прозорість згідно європейської практики. Налагодження обміну інформацією в режимі сьогодення із країнами європейської спільноти допоможе підключення нашої держави до системи New Computerised Transit System.

Враховуючи проведення дослідження та думку експертів Американської торговельної палати, розглянемо подані пропозиції щодо удосконалення адміністрування митних платежів в Україні (рис.3.4).

Отже, дані пропозиції дозволять Україні адаптуватися до світового досвіду щодо адміністрування, зокрема, ввізного мита, і в цілому – митних платежів.

Підводячи підсумки, можемо констатувати, що покращення ситуації щодо зовнішньоторговельної політики, а також надходжень митних платежів, зокрема, ввізного мита, вимагає ряду загальнодержавних ключових заходів:

- стабілізації ситуації в країні, на яку впливає воєнний стан;
- імплементація національних законодавчих норм адміністрування мита до стандартів європейської спільноти;
- спрощення та автоматизація процедур, які допоможуть зменшити час та витрати на митні процедури, сприяючи збільшенню зовнішньоторговельних потоків;

- введення обмежень на продукцію, імпорту якої може зашкодити національному товаровиробнику;

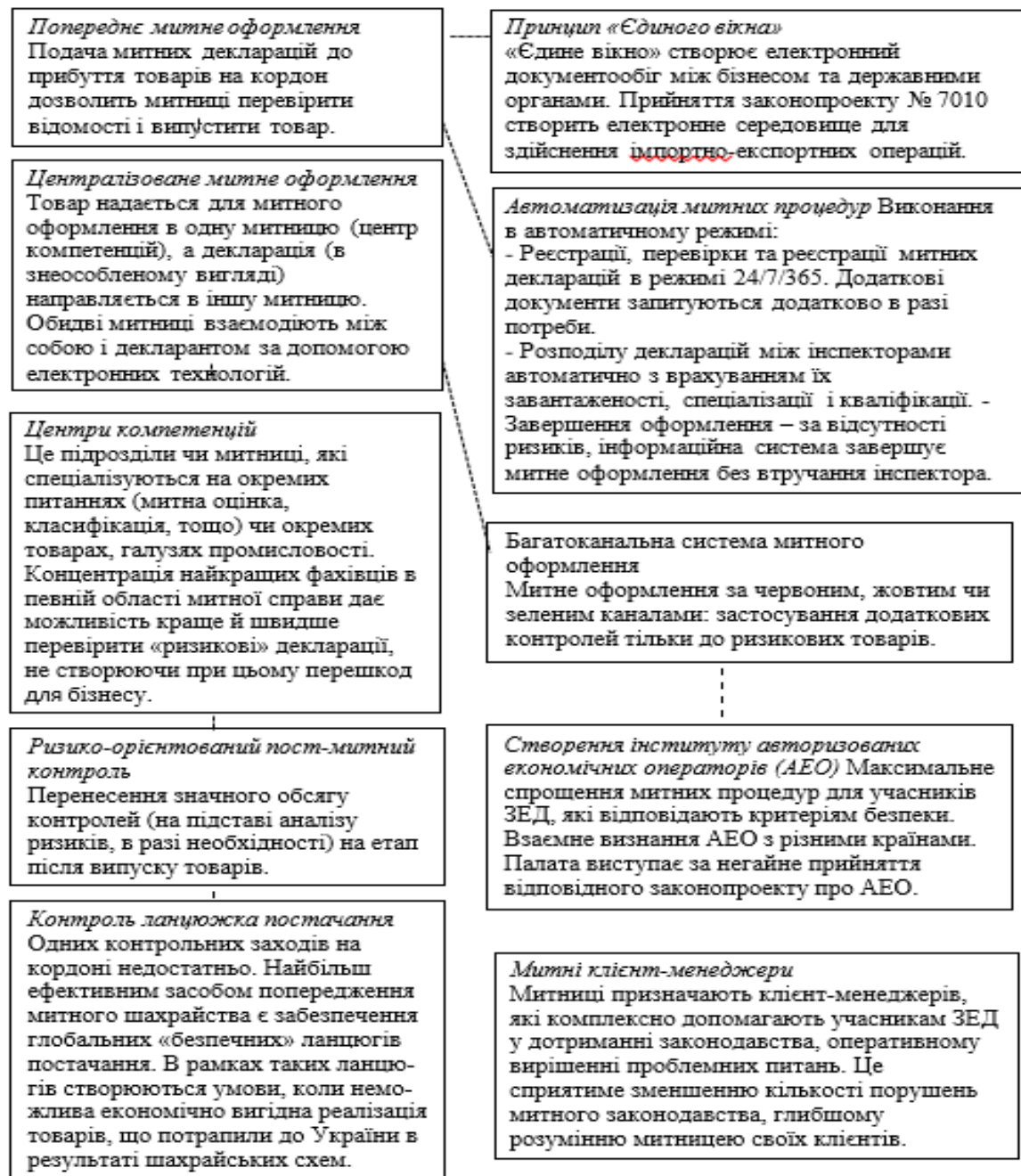

Рис. 3.4. Схема щодо удосконалення адміністрування митних платежів в Україні [26]

- активізації контролю митної служби за правильністю класифікації та кодування держави походження товарів, стосовно яких встановлено диференцій
- овані ставки ввізного мита;
- поглиблення ділових контактів як з виробниками, так з імпортерами

товарів;

- впровадження аналітичних систем, які базуються на передових інформаційних технологіях в режимі справдешнього часу тощо.

Вирішення зазначених заходів на практичному рівні з використанням світового досвіду сприятиме підвищенню якості та вдосконалення процесу адміністрування митних платежів.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Провівши дослідження теоретико-правових та організаційних аспектів адміністрування ввізного мита у сучасній митній практиці зробимо наступні узагальнення та висновки.

1. Мито, зокрема ввізне, згідно податкового та митного законодавства, є загальнодержавним непрямим податком. Хоча мито має спільні риси з непрямыми податками (включається в ціну товару, що збільшує його вартість), але його неможна віднести до чистих податків, бо він має виражений умовний характер, який вимагається лише при переміщенні товарів через митний кордон.

В митному законодавстві прописані такі види мита: ввізне, вивізне, сезонне та особливі види мита (спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне).

Розглянувши економічну природу мита, можемо відзначити його характерні особливості: 1) мито – це платіж, який є обов’язковим до сплати, визначається державою з ціллю переміщення товарів через митний кордон України; 2) мито є відплатним, тобто це плата за можливість перевезення товарів через митний кордон, які надаються митними органами; 3) умовний характер мита, адже сам факт переміщення через митний кордон України є умовою його стягнення; 5) мито носить нерегулярний характер і являється одноразовим платежем, тобто сплачується не з календарною періодичністю. Адже переміщення товарів через кордон неможливо завчасно перебачити і значить оподаткувати; 6) сплата мита може здійснюватися не лише платником, а делегованим представником.

2. Багатовікова історія становлення законодавчої бази ввізного мита в Україні свідчить про її неупинний розвиток та вдосконалення не тільки цього виду мита, а митних платежів назагал. Умови формування нормативно-правової бази в Україні завжди були складними, адже різні політичні турбулентності, економічні труднощі, розподіл територій, вплив воєнного стану - ось неповний перелік факторів, які гальмували розвиток та становлення правовідносин в митній сфері. Створення ефективного і дієвого митно-податкового

законодавства в сфері митних правовідносин буде сприяти наповненню державного бюджету, створювати умови для захисту національного товаровиробника. Ринкова трансформація, вибір європейського шляху розвитку призвело до перебудови митно-правової системи нашої держави до реалій сьогодення, тобто гармонізації митного простору до міжнародних правових норм і стандартів.

3. Фіскальна роль ввізного мита є невід'ємною та багатогранною, враховуючи його фінансовий внесок і функцію регулювання зовнішньої торгівлі. Платежі, які отримані від імпорту товарів становлять вагомий внесок у бюджетні кошти. Проаналізувавши частку митних платежів в податкових надходженнях 2023 року, можемо сказати що вона становить 17,17 % всіх доходів країни та 40,96% - від податкових платежів. Миту в структурі митних платежів відводиться остання роль, адже вона складає лише 8,8%, а основу надходжень мита формує ввізне мито.

До факторів, які впливають на надходження ввізного мита в умовах повномасштабного вторгнення можна віднести: ВВП; курс іноземної валюти; суми надходжень від імпорту (у вагових показниках); оподаткований імпорт по вартості (в доларах США); товарна структура імпорту; країни – походження товару; зміна ставок ввізного мита; преференції та пільги у чинному законодавстві.

4. Правильна організація системи митних процедур зробить імпортне мито надійним джерелом наповнення бюджету. Адже митна процедура направлена на підтримання режиму законності з питань організації переміщення товарів через митний кордон України і включає в себе митне оформлення, митний контроль та сплату митних платежів. Впорядкування реалізації митних процедур, коли митна служба, здійснюючи контроль визначення правильності визначення декларантом митної вартості товарів, правильності визначення коду товарів згідно з УКТ та країни їх походження, призведе до виконання планових показників наповнення грошовими коштами бюджет держави. Впорядкування реалізації митних процедур до світових вимог,

їх спрощення в процесі здійснення імпорту призведе до утримання конкурентних позицій України на світовому ринку.

5. Прагнення України приєднатися до країн європейської співдружності, її спрямованість на досягнення високих європейських стандартів вимагає удосконалення системи адміністрування митних платежів. Світовий досвід адміністрування митними доходами включає в себе різнобічні стратегії та практики, які підвищують ефективність роботи митних органів та вдосконалюють процеси збору мита та здійснення контролю. Імплементування зарубіжного досвіду у вітчизняну практику допоможе вирішити ряд питань по удосконаленню адміністрування митних платежів. Важливими кроками, яким приділятиметься значна увага в міжнародному співробітництві для удосконалення системи адміністрування митних платежів являються:

- реформування законодавчої бази, яка регулює всі процеси та процедури починаючи з ввезення товару на митну територію України і завершуючи моментом його реалізації;

- інтеграція українських митних ІТ-систем у міжнародні системи безпеки, взаємне визнання уповноважених економічних операторів, в результаті має бути сформовано стандартизований регламент митних процедур;

- застосування електронних платіжних систем для представлення митних декларацій та автоматизації процедур митного контролю

- використання аналітичних інструментів та штучного інтелекту для прогнозування митних ризиків та оптимізації процесів;

- співпраця та обмін інформацією з компетентними органами іноземних держав щодо попередження і виявлення незаконних експортно-імпортних операцій;

- застосування стратегій та методів для зменшення митних порушень та шахрайства

- здійснення розвитку системи митного контролю як превентивної, а не наслідкової;

- посилення прозорості та відкритості у взаємодії зі суб'єктами

зовнішньоекономічної діяльності

- забезпечення високоякісного надання митних послуг з метою досягнення максимальної задоволеності суб'єктів ЗЕД від співпраці з митними органами.

Узагальнюючи, роль митних платежів у наповненні бюджету є багатогранною невід'ємною, враховуючи їх фінансовий внесок і функцію регулювання торгівлі. Ефективне управління цим інструментом дозволяє країні досягати фінансової стабільності та розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Н. І. Правове регулювання ввізного мита в Україні. Проблеми становлення правової демократичної держави. Вип.1. 2024. С. 3-7.
2. Ачкасова С.А., Москаленко Н.О. Головей Ю.В. Аналіз митних платежів та зовнішньоторговельної структури України. Економіка та суспільство. Випуск 56. 2023.
3. Батанова Л. А., Кухарук И. О. Проблемні аспекти застосування мита в Україні. LEX PORTUS. №2(10). 2018. С.158-168
4. Батанова Л. О. Система адміністрування митних платежів у контексті сучасних державних реформ в Україні на шляху до євроінтеграції. Lex Portus. 2017. № 6 (8). С. 65–74
5. Бондаренко Є., Угрин В., Шевчук А. Ефективність роботи митних органів України в умовах воєнного стану. Економічний аналіз.2022. Том №32. №3. С.171-182.
6. Бороденко Т. Сучасний стан адміністрування митних платежів в Україні. Grail of Science. 2023. № 24. С. 84–90. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.009>
7. Бороденко Т.М., Гапонюк М.А., Савченко А.І. Адміністрування митних платежів: аналіз сучасного стану та шляхи вирішення ключових викликів. Ефективна економіка. 2024. № 2.
8. Брачук А. О. Категорія «митні процедури» в українському законодавстві: поняття та типологія. Актуальні проблеми політики. Вип 56, 2016. С. 241-250
9. Бюджетний кодекс України, 2010. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
10. Величко К.Ю., Носач Л.Л., Печенка О.І. Особливості митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграційного спрямування // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2019. Вип. 1. С. 109-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/esprstp_2019_1_12.

11. Гаврилюк І. Зовнішньоекономічна діяльність України з країнами Європейського Союзу. Економіка та суспільство. 2024. №59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3344/3271>
12. Герчаківський С.Д. Митне адміністрування. Навчально-методичний посібник. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка». 2020. 352с
13. Гребельник О. Митна справа : підручник. 5-те вид. Київ : Центр учб. літ., 2021. 400 с.
14. Давидовська Г., Сидор Г. Поняття митних пільг та їх класифікація. Інноваційна економіка. 2018. № 5-6 (75). URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/37821/1/Давидовська%20Г.І.-Сидор%20Г.В..pdf>
15. Денисенко В. В. Правове забезпечення митної політики : міжнародно-правові стандарти та українське законодавство: навч. посіб. / В. В. Денисенко. Запоріжжя : ЗНТУ, 2018. 326 с.
16. Державна казначейська служба. Звіти про виконання Державного бюджету. URL: <https://www.treasury.gov.ua/>
17. Доходи державного бюджету України в 2022-2023. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
18. Експорт втрачає позиції, імпорт набирає обертів: що відбувається із зовнішньою торгівлею України. URL: <https://dia.dp.gov.ua/eksport-vtrachaye-pozici%D1%97-import-nabiraye-obertiv-shho-vidbuvayetsya-iz-zovnishnoyu-torgivleyu-ukra%D1%97ni/>
19. Жорін Ф. Л. Правові основи митної справи в Україні (конспект курсу лекцій з програмних тем): навч. посібник / Ф. Л. Жорін. К. : КНЕУ, 2001. 248 с.
20. Закон України «Про внесення змін до Митного кодексу України та інших законів України щодо врегулювання окремих питань розпорядження іноземними товарами, транспортними засобами комерційного призначення, що перебувають на митній території України під митним контролем, а також такими, що незаконно ввезені на митну територію України» URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-20#Text>

21. Закон України «Про Митний тариф України» від 19.10.2022 р. № 2697-IX
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>

22. Закон України від 21 червня 2022 року №2325-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо перегляду окремих пільг з оподаткування» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2325-20#Text>

23. Закону про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо сприяння ввезенню на митну територію України безпілотних літальних апаратів та деяких інших товарів» № 8361-д URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2907-20#Text>

24. Історія української конституції / упоряд. А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. К. : Право, 1997.

25. Капуш І. С. Сутність та правова природа особливих видів мита // Митна справа. 2006. № 5. С. 28-33

26. Керівні принципи для митної справи в Україні. – К.: Бізнес центр «Горизонт Парк». – 2020. – 37 с.

27. Конституція Пилипа Орлика – «Папки й Конституції законів та вольностей Війська Запорозького». 5 квітня 1710 р. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D0%BF%D0%B0_%D0%9E%D1%80%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0

28. Кузєв І.О., Уманська А.О., Кострецов А.О. Особливості митного оформлення митних процедур. Центральноукраїнський науковий вісник. Технічні науки. Вип. 7 (38), ч.1. 2023. С.252-257.

29. Кукуруза Г., Ніколаєнко С., Лесик М. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: масштаби, прямі / непрямі втрати бюджету та економіки. URL: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/researches>

30. Легкоступ І.І., Саїнчук Н.В., Соколюк М.В. Митні платежів як складова

формування дохідної частини державного бюджету України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. Випуск 52. 2023.

31. Мартинюк І. В., Дубовик О. Ю. Адміністрування митних платежів в Україні за групами товарів згідно з УКТ ЗЕД. Економіка та держава. 2021. № 11. С. 84–89. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2021/16.pdf

32. Митна справа : підруч. / [А. І. Крисоватий, С. Д. Герчаківський, О. Б. Дем'янюк та ін.] ; за ред. А. І. Крисоватого. – Тернопіль : ВПЦ «Економічна думка», 2014. 540 с.

33. Митне право України: навч. пос. / Ю. М. Дьомін, С. Ю. Дьоміна, Н. М. Железняк та ін. ; за заг. ред. О. Х. Юлдашева. К. : Центр учбової літератури, 2009. 232 с.

34. Митний кодекс СРСР від 5 квітня 1964 р. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

35. Митний кодекс України від 11.07.2002, № 92-IV URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua>

36. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n2269>.

37. Про Митний тариф України. Закон України від 04.06.2020 № 674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>

38. Молчанова А. Митні платежі як складова доходів Державного бюджету України. Економічні студії, 2017. №5(18). С.83-87

39. Національна стратегія доходів на 2024-2030рр. Постанова КМУ від 27 грудня 2023р. № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716

40. Огляд зовнішньої торгівлі українськими товарами за 3 квартали 2023 року URL: <https://fru.ua/ua/media-center/news/fru/oglyad-zovnishnoji-torgivli-ukrajinskimi-tovarami-za-3-kvartali-2023-roku>

41. Податковий кодекс України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112). (Із змінами, внесеними згідно із Законами). №2755-VI від 23.11.2023 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

42. Плани та звіти роботи за 2021-2023 рр. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>

43. Положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu>

44. Постанова «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану» від 9 березня 2022р. № 236. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236-2022-%D0%BF#Text>

45. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2022 р. № 426 «Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP220426>

46. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо спрощення ввезення продукції оборонного призначення : Закон України від 2 вересня 2014 року № 1657-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1657-18#Text>

47. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо уточнення деяких положень : Закон України від 19 червня 2018 року № 2464-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-19>

48. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р. № 2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>

49. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України від 22 грудня 1998 року № 332-XIV. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t980332?an=1825&ed=2018_09_06

50. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII : станом на 4 берез. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>.

51. Про Митний тариф України : Закон України від 19.10.2022 р. № 2697-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text>

52. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі Закон України від 10 квітня 2008 року № 250-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250-17>

53. Прокіпчук Л. І. Система адміністрування митних платежів: теоретичні основи та інституційні засади розвитку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2016. Вип. 5 (121). С. 116–120.

54. Прокіпчук Л.І. Досвід Європейського Союзу у питаннях адміністрування митних платежів: теоретичні та практичні рекомендації. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». Випуск 3 (81). 2019. С.71-74.

55. Прокопенко В. В., Козлова Д. В. Митні платежі в Україні: зміст, особливості. Митна справа. 2013. № 4. С. 50-56.

56. Проценко Т. О. Правове забезпечення адміністрування податків та митних платежів : моногр. / Т. О. Проценко. Ірпінь: Нац. акад. ДПС України, 2006. 586 с.

57. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2018/1727 від 14 листопада 2018р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_014-18#Text

58. Семенова М. Податкові та митні пільги воєнного часу для бізнесу. Liga zakon. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/210884_podatkov-ta-mitn-plgi-vonnogo-chasu-dlya-bznesu

59. Сідляр В. В., Валігура В. А. Проблеми адміністрування митних платежів через призму фіскальних загроз. Ефективна економіка. 2021. № 8. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9173>

60. Сідляр В., Шевчук А. Аналіз практики адміністрування митних платежів в контексті дослідження впливу факторів: правильності визначення митної вартості товарів, країни походження, коду товару. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні : монографія / за ред. д.е.н., професора А.І. Крисоватого. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 414 с. С. 179–195

61. Статистика та реєстри. Державна митна служба України: веб-сайт. URL: <https://cus-toms.gov.ua/statistika-ta-reiestri>

62. Товарообіг України торік сягнув майже 100 мільярдів доларів: експорт суттєво нижчий за імпорт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2024/01/12/708678/>

63. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30 листопада 2015 р. № 984_011. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011

64. Шамборовський Г.О. Сучасний стан та перспективи зовнішньої торгівлі України. Агросвіт. №9. 2024. С.28-34.

65. Шереметинська О.В. Митне оформлення, як частина системи митного регулювання ЗЕД в Україні URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12046/1/27.pdf>